

Luettelo Sirkka Rannan Vuottaan-kuvauksessa esiintyvistä henkilöistä:

Iltamatalo, VPK
Koulu: Aino Mäkelä
Paavolainen: Mikko, Hanna, Eila, Raili, Mauno, Kaino, Terttu
Paavolainen: Yrjö, Helena, Reino, Alli, Eino, Kalervo, Mauri
Kopra: Tuomas, Olga, Hellin, Aili, Maire, Lahja, Laina
Paavilainen: Hilda, Kerttu, Kaarlo, Aaro, Aino, Antti, Eero
Paavilainen: Yrjö, Maria, Bertta, Arvi, Elli, Lea, Armi
Paavilainen: Mikko, Helena, Lauri
Lempinen: Mikko, Anni, Anna, Mikko, Alma
Termonen: Mummo, Matti, Anni, Jussi, Kristiina, Maria
Hiiri: Tuomas, Maija, Martta, Tauno, Toivo, Taimi, Tuomas, Rauha, Elma
Lempinen: Maria
Hiiri: Helena, Anna-Maria, Hilma, Hilja
Lempinen: Johannes, Aina, Gunnari
Lempinen: Antti, Aina, Taimi, Tuovi, Aaro
Paavolainen: Jussi, Aino, Sirkka, Elvi, Sylvi, Marjatta
Savolainen: Mikko, Aino, Hilikka, Oiva, Heta, Hilpi, Helli, Kalevi
Bister: Uuno, Toivo, Maria, Katri, Helmi
Koppanen: Tuomas, Väinö, Vihtori, Tuomas, Tyyne

Paavolainen: Mikko
Paavolainen: Helena, Matti, Hilda, Silja, Teuvo
Paavolainen: Antti
Paavolainen: Hanna, Aili

Lempinen: Matti, Anni
Hölttä: Helena, Kristiina
Hölttä: Antti, Hetti, Tellervo, Kyllikki, Tapio

Savolainen: Isä, Äiti, Erkki, Lauri
Lemmetty: Tuomas, Olga, Kerttu, Unto, Kirsti, Pauli, Tyyne, Ebba, Eva

Bister: Jussi, Hilma, Helena
Savolainen: Matti, Vaimo, Veikko, Toivo

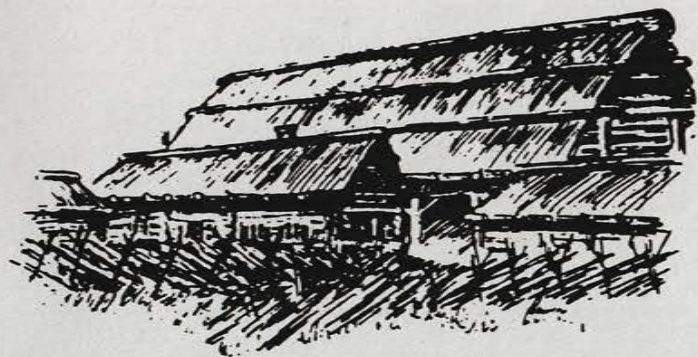
Savolainen: Johannes, Eeva, Veera, Tenho
Savolainen: Hanna, Jenny, Kaarlo
Paavolainen: Helena, Vihtori, Elvi, Eira, Arvo, Rauno, Urho, Pertti
Hokkanen: Mikko, Hanna, Kerttu, Keijo
Paavolainen: Jussi, Ida, Anna, Einari, Siiri, Toivo, Martti
Suokas: Anni, Toivo, Sulo, Ida

Paavilainen: Väinö, Vaimo, Raimo
Paavilainen: Antti, Anni, Jooseppi
Loippo: Antti, Anni

Kopra: Olavi, Toini
Kopra: Jussi, Katri, Mirjam, Esteri, Mikko, Veikko, Hannu, Saara
Pimiä: Jussi

Helppolainen: Mikko, Edla, Pirkko
Paavolainen: Helena, Aino, Eino, Toivo, Alli-Kerttu
Paavolainen: Johannes, Johanna, Lahja, Armas, Eino, Helvi

Paavolainen: Äiti, Johannes
Termonen: Johannes, Martta, Irma, Irja, Jouko
Hokkanen: Isä, Äiti, Helvi, Laina
Riikonen: Isä, Hanna

Paabolaisten Sukuseura ry.

N:o 11/1987

Kesä ja Tattaripelto.....	2
Meillä on nyt arkistokin.....	3
Martta Paavolainen 85 vuotta.....	4
Tyyne Tarho 85 vuotta.....	5
Maj-Lis Paavolainen 70 vuotta.....	6
Sukukokous 28. - 29.6.1986.....	7-8
Muisteluita Joutselästä ja Lintulasta.....	9-10
Paavolaisia vierailta veräjillä.....	11-13
Kuva-aukeama.....	14-15
Matin aika.....	16-22
Johtokunta.....	22
Vuotta, kotikylä.....	23-35
Luettelo Vuottaan-kuvauksessa esiintyvistä henkilöistä.....	36

Sirkka Ranta:

K e s ä

Vastantuoksuaisessa luhdissa
nukuin yöni.
Aamu aurinkoon heräsin.

Päivänpaisteisia olivat uneni.
Punaisia, kuin Hanna-tädin tupa koivumäellä
Sen olisi voinut syödä ja tulla kylläiseksi,
ottaa käteensä ja katsella,
leikkiä kuin lapsi päivästä päivään linnun laulun alla.

Minun tätini tupa on loistava kukka,
lintujen tulla ja mennä, tuulien soittaa,
sade pisaroiden kimmeltää ikkunassa.

Hellästi kuin äiti lastaan,
puut ja oksat sitä hyväilivät.

Kuinka ne keinuvatkaan oksat,
oksien varjat seinällä.
Keinuvat, keinuvat, edes takaisin.
Ja aurinko paistaa.

Kullerojen kultaiset pallot mäen alla, heinä pellolla.
Heinäällä on ystäviä, heinäällä on paljon ystäviä.
Kullerojen kultaisia palloja,
ja sirkkoja, pitkin heinäsirkkasäärin.

Heinäältä heinälle, heinäältä heinälle,
koko kesän, ne poukkivat pitkin säärin.
- ja aurinko paistaa.

T a t t a r i p e l t o

Oli se hiukan outo
Mikko-sedän tattaripelto
Pellonmäessä.
Ei siihen oltu totuttu.
Se oli uusi
ja ennen näkemätön.
se oli epäilyttävä.

Mutta kaunis se oli
häilyvä punapilvi
kukkimisaikaan.
Lapsi iloitsi
sen kauneudesta.
Niin kuin lapsi iloittaa
yksinkertaisesti
ilman ennakkoluuloja.

Tuli syksy ja hedelmät korjattiin.
Viljat puitiin ja koottiin aittoihin.

Kylläpä se maistui,
tattaripuuro.

Jaakko Paavolainen:

MEILLÄ ON NYT ARKISTOKIN

Vaikka periaatteellinen päätös sukuseuran oman arkiston perustamisesta tehtiin jo vuoden 1981 sukukokouksessa, on vasta tänä vuonna päästy niin pitkälle, että arkistotila todella on olemassa ja ensimmäiset säilytettävät asiakirjat sen suojissa. Paavolaisten sukuseuran arkisto sijaitsee Lohjalla, sikäläisen säästöpankin (Lohjan Säästöpankin) tiloissa, mitä varmimmissa ja vartioiduimmissa suojissa tulipalon tai muun vahingon suhteen. Sinne ei ole välitöntä pääsyä muilla kuin puheenjohtajalla tai hänen valtuuttamallaan.

Mihin tällaista arkistoa tarvitaan? - Tällaista kysymystä ei ehkä monikaan valistanut ihminen nykyisin enää aseta. Periaatteellisesti kaikki ymmärtävät arkiston merkityksen, ja erityisen hyvin sen ymmärtää se sukupolvi menetetyn Kannaksen väestöstä, joka koki kaikkien muistojensa katoamisen taivaan tuuliin. Mutta elävässä todellisuudessa on kaikki rajallisia. Arkistokaan ei voi olla vain röykkiö vanhaa kamaa. Sen kartuttamisella ja hoitamisella täytyy siltäkin olla ohjelmansa jo siksi, ettei sen enempää tilaa kuin työvoimaakaan ole rajattomasti. Muutama sana asian tästä puolesta ei siis liene pahitteeksi.

Arkisto katsoo aina tulevaisuuteen säilöessään menneisyyttä ja nykyisyyttä. Sen luonnollisena velvollisuutena on ensimmäiseksi huolehtia seuramme virallisten tai muuten keskeisten asiakirjain tallentamisesta - kokemus osoittaa vääjäämättä, ettei tällaisesta materiaalista huolehtimista voi säilyttää kenenkään yksityisen harteille. Pöytäkirja- ym. materiaalia varhemmilta ajoilta on jo nyt joutunut hukkaan. Siksi uuden uutukaisen arkistomme ensimmäisenä pesämunana ovat juuri pöytäkirjojen alkuperäiskappaleet ja muut vastaavat asiat, kuten tähän mennessä tehdyt sukukirjat ja seuran lehdet. Mutta alullaan on myös arkiston toinen päätehtävä, nimittäin tietojen tallentaminen suvun jäsenistä.

Nimenomaan tässä jälkimmäisessä suhteessa olemme rannattomien tavoitteiden edessä ja pitkälti myös suvun jäsenten yhteisen harrastuksen varassa. Sukuseuran harvat toimihenkilöt eivät voi paljoakaan omistautua systemaattiseen arkistonkeruuseen. Tulevaisuus rakentuu keruuseen innostuneiden suvun jäsenten varaan. Onneksi sellaisia löytyy aina. Viitataan tässä seuramme entisen esimiehen Reino Paavolaisen ja hänen Maj-Lis rouvansa huomattaviin aikaansaannoksiin. - Seuran arkisto ei ole minkään yksilöllisen keräyksen ehkäisijä tai korvaaja. Se ei halua "ryöstää" keneltäkään suvun jäseneltä hänen omia rakkaita kokoelmiaan. Mutta se haluaisi ja sen tulisikin olla paitsi arkisto myös tietopankki, joka olisi selvillä siitä materiaalista, joka on suvun yksityisten jäsentien hallussa. Nykyisenä helpon kopioinnin aikana ei kenenkään tarvitse välttämättä antaa pois alkuperäisiä rakkaita perhemuistojaan, vaikka haluaisikin tallentaa niiden sisällön myös suvun arkistoon. - Onkin todella vahinko, jos tallentaminen ja arkistointi samalla merkitsee sitä, että jonkun perhekunnan historialliset paperit hautautuvat arkiston yöhön siten, etteivät ne enää lainkaan ole tuon perhekunnan jälkipolvien tavoitettavissa. Muistot ovat elämän rikkautta, ja niiden vaaliminen on sukuseuran eräs luonnollinen työsaika. Siksi seura toimisi itseänsä vastaan, jos se arkistointipyrkimyksessään houkuttelisi suvun jäseniä luopumaan mistään, mikä on heille läheistä. On olemassa, kuten sanottu, jäljentämisen mahdollisuus.

Seuran arkistolla on lisäksi eräs erityinen näkökulma hoidettavanaan. Suku laajenee ja sen eri haarat menettävät kosketusta toisiinsa. Vain harva suvun jäsen pystyy enää hallitsemaan kokonaisuutta. On unohtuneita ja unohtettuja sukulaisia, joiden vaiheita kukaan ei tiedä kysyä ja joiden elämästä ei jää mitään lähteitä. Suvun arkisto voi juuri tässä suhteessa olla "valvova silmä" ja yrittää huolehtia siitä, että syntyvät aukot edes jollakin tavoin tulevat täytetyiksi.

MARTTA PAAVOLAINEN 85 VUOTTA

Martta kävi Hämeenlinnan seminaarin ja valmistui alakoulunopettajaksi. Ollessaan Kivennavalla opettajana hän kuului Lotta Svärd -järjestöön ja lauloi kirkkokuorossa. - Pisimmän aikaa hän toimi opettajana Kausalassa Tillolan koulussa. Lukuisat oppilaspolvet ovat kulkeneet hänen ohjauksensa kautta ja saaneet koulun perustiedot hänen opettaminaan.

Lahdessa viettää vanhuudenpäiviään opettaja Martta Paavolainen. Hän on syntynyt 27. päivänä toukokuuta 1902 Kivennavan kirkonkylässä, Mikko Paavolaisen ja hänen vaimonsa Annan (o.s. Pimiä) tyttärenä. Veljiensä Einon ja Martin kanssa hänellä oli paljon harrastuksia. Usein he myös vierailivat Vienolassa serkkujensa Laurin ja Olavin luona. Siellä kerran innokkaan piirustamisen lomassa koulutyttö Martta huudahti: "Perustetaan Kivennavan taiteilijaseura"! Siitä seurasi monta hauskaa hetkeä, piirustamisen lisäksi runojen kirjoittamista ja näyttelemistä. Olavi serkun mukana Martta vieraili Helsingissä ja tutustui Tulenkantajien piiriinkin.

Serkukset 30-luvun alun kieppeillä. Vas. Ilta Pimiä, Martta Mikont. Paavolainen ja Katri Erkint. Paavolainen.

"Kaksoset" sukulaistytöt Martta (vas.) ja Tyyne (oik.) Terijoella

TYYNE TARHO 85 VUOTTA

Laulajatar Tyyne Tarho, o.s. Paavolainen, on syntynyt Terijoella 27.5.1902, siis samana päivänä kuin sukulaisensa Martta. Terijoelta oli Antti Paavolainen soittanut Kivennavalle, että heille on kello 6 illalla syntynyt tytär, ja parin tunnin päästä Mikko Paavolainen soitti puolestaan Terijoelle, että heillekin syntyi tytär. Tyyne ja Martta ovat siis "kaksoset"! (Tyyne Tarhon elämästä on kerrottu jäsenlehdessä n:o 5/1981).

Lämpimät onnentoivotukset molemmille!

Tyyne Tarho (vas.) ja Martta Paavolainen (oik.) Tillolassa

MAJ-LIS PAAVOLAINEN 70 VUOTTA

Tammikuun 5. päivänä 1987 täytti 70 vuotta Maj-Lis Paavolainen Tampereella. Hän on syntynyt tamperelainen, asunut pitkän aikaa Lahdessa ja palannut taas Tampereelle miehensä Reinon siirtyessä eläkkeelle. Tällöin tuli puolisoiden yhteiseksi arvokkaaksi harrastukseksi arkiston kerääminen ja kortiston laatiminen sukuseuran jäsenistä. He ovat yli kymmenen vuotta jo tehneet tätä uhratuvaa työtä, joka on vaatinut paljon kirjoittelua, puhelinsoittoja ja matkustamista eri paikkakunnille, joskus suorastaan "salapoliisin työtä" uusien sukulaisten löytämiseksi. Näin Maj-Lis on henkilökohtaisesti tavannut eniten kirjoissa olevia sukulaisia ja myös ystäväystynyt heidän kanssaan, sillä Maj-Liisan lämmin, hymyilevä olemus on omiaan herättämään luottamusta ja ystävyyttä kanssaihmisissä. Sukuseuran puolesta kiitämme Maj-Liisaa ansiokkaasta toiminnasta ja lausumme sydämelliset onnentoivotuksemme!

* * *

Johannes Paavolainen kutsutaan kunniajäseneksi sukukokouksessa 29.6.1986. Kuvassa vasemmalta Jaakko Paavolainen, Elvi Seppälä, Reino Paavolainen sekä uusi kunniajäsen.

Ritva Paavolainen:

SUKUKOKOUS 28. - 29.6.1986

Oli tuulinen ja kaunis kesäkuinen lauantai. Aulangon hotellin pihaan alkoi kerääntyä autoja. Tervehdyksiä huudettiin, iloisen jälleennäkemisen ilmauksia kajahteli. Jotkut tulivat sukukokoukseen ensimmäistä kertaa, jotkut, vakiokävijät, jatkoivat luontevasti tarinointia siitä, mihin oli jääty Kangasalan kokouksen lopussa.

Hotellin aulassa oli ilmoittautumispöytä. Selvitettiin, mitä kukin oli varannut itselleen, ruoan, kahvin, iltateen vai koko täysihoitopaketin. Hotellin tiskien ääressä taisi syntyä vähän jonotusta, ennen kuin kaikki lipukkeet oli saatu ja päästiin tulokahville. Sukuseuran ruokailuun ja kahvinjuontiin oli varattu ravintolan yksi siipi, jossa oli pitkät pöydät. Juhla- ja kokouspaikka oli seuraavassa kerroksessa, Katajisto-kokoussali. Siellä näytelmäseurue piti kenraaliharjoitustaan, eikä muilla ollut sinne vielä asiaa.

Kello kahdelta alkoi sukujuhla. Paikalla oli noin 140 henkeä. Koska oli kulunut tasan 50 vuotta sukuseuran perustavasta kokouksesta Kivennavan Vuottaalla, oli sen tilaisuuden muistelemineen keskeisellä sijalla ohjelmassa. Maanviljelijä Eino Paavolainen Pälkäneltä oli ollut sen talon nuori isäntä, jossa kokous pidettiin. Hän kuvaili silloista Vuottaan kylää piirtäen sen karttaluonnoksen ja totesi, että kylässä oli ollut kymmenen taloa, joissa asui Paavolaisia - lukuisten muiden talojen lisäksi.

Juhlaesitelmän piti sukuseuran esimies tohtori Jaakko Paavolainen. Hän totesi, miten Paavolaisten suku oli 1800-luvun aikana yhdestä veljessarjasta lähtien paisunut ainakin 400 henkeä käsittäväksi yhteisöksi ja alkanut levitä Kivennavan ulkopuolellekin. Monet alkoivat myös harjoittaa jotain muuta ammattia kuin maanviljelystä. Viipurissa vaikuttaneet veljekset Matti ja Antti Paavolainen ajattelivat varmaan suvun yhtenäisyyden säilyttämistä, kun he herättivät ajatuksen sukukokouksesta. Ensimmäisessä kokouksessa 1936 oli päätetty kokoontua viiden vuoden välein, ja kesäkuussa 1941 olikin seuraava sukukokous, mutta aivan muuttuneissa olosuhteissa. Se pidettiin Hämeenlinnassa juuri ennen jatkosodan alkamista. Sukuseuran ensimmäisenä pitkäaikaisena puheenjohtajana oli kouluneuvos Erkki Paavolainen, hänen jälkeensä toimitusjohtaja Tuomas Paavolainen, apulaisosastopäällikkö Johannes Paavolainen sekä rakennusmestari Reino Paavolainen. - Puhuja totesi, että seuran on varauduttava niihin tehtäviin, joita nykyhetki ja tulevaisuus tuovat mukanaan, mutta että sen on rakennettava toimintansa sille perustalle, millä se oli syntynyt: kristilliselle perusnäkemykselle, pohjoismaiselle yksilönvapaudelle ja länsimaiselle oikeusjärjestykselle.

Musiikkinumeroita saatiin juhlassa kuulla monia. Harmonikkataiteilija Kauko Viitamäki soitti useita suosittuja kappaleita, ja hänen pojantyttäreensä Jaana Viitamäki esitti huilunsoittoa ja Niina Viitamäki balettianssia. - Maija ja Liisa Valonen (Aili Bisterin tyttärentyttävät) Hyvinkäältä lauloivat yhdessä, ja Ilkka Paavolainen Hauholta ja Päivi Levänen Tervakoskelta esittivät yksinlaulua ja duettoja. Juhlan juontajana toimi Paula Paavolainen Helsingistä.

Lopuksi esitettiin näytelmä "Kun sukuseura perustettiin". Sen olivat kirjoittaneet Katri Veltheim ja Jaakko Paavolainen sekä ohjannut Paula Paavolainen. - Ensimmäinen näytös tapahtui Matin luona Viipurissa vuonna 1935. Mattia näytteli Lauri Paavolainen Lahdesta ja hänen vaimoan Anna Annikki Paavolainen Hauholta. Lisäksi tulivat näyttämölle Matin veli Antti (jota esitti Matti Paavolainen Lahdesta) sekä kaukaisempi sukulainen Erkki Kanneljärveltä (jota esitti Tapio Paavolainen Hauholta). Speakarina joka näytöksen alussa toimi Paula Paavolainen. Toisessa näytöksessä oltiin Vuottaan sukukokouksessa 1936. Länän olivat edellisten henkilöiden lisäksi Mari Pimiä (jota esitti Helkky Reijonen Lahdesta) sekä pari muuta sukulaisnaista (esittäjät Leena Kivilä Hämeenlinnasta ja Raija Valonen Hyvinkäältä).

Kolmas näytös tapahtui Hämeenlinnassa kesäkuun puolivälissä 1941, jolloin tunnelma oli murheellinen, mutta kuitenkin tulevaisuuteen luottava. - Näytelmä ja sen esitys saivat innostuneen vastaanoton, ja toivottiin, että muissakin kokouksissa olisi jotain samantapaista.

Juhlan yhteydessä ja pitkin iltapäivää myytiin arpoja sukuseuran toiminnan tukemiseksi. Päävoittona oli sukukartanoa esittävä taulu, jonka olivat lahjoittaneet Emma ja Väinö Paavolainen Kokkolasta. Muina voittoina oli leluja, käsitöitä yms. Samoin oli järjestetty sukuseuran lehden vanhojen numeroiden myynti. Niitäkin ostettiin varsin vilkkaasti, ja lehtiä on saatavissa vielä seuraavillakin kerroilla.

Päivällistä syötiin jälleen pitkissä pöydissä. Oli siinä iloinen puheensorina käynnissä sukulaisten vaihtaessa kuulumisia! Syönnin jälkeen toiset lähtivät kävelylle Aulangon kauniiseen ympäristöön, lapset leikkivät ja telmivät leikkimurkkauksessa ja jotkut lepäilivät huoneissaan.

Illaksi oli luvassa seurustelua ja vapaita ohjelmanumeroita. Tunnetut sukututkijat Sirkka Karskela ja Aarno Tertti käyttivät kumpikin puheenvuoron. Reino Paavolaisen tekemä diasarja entisistä sukukokouksista herätti suurta kiinnostusta. Samoin televisiossa jo kaksi kertaa esitetty ohjelma Kangasalan sukukokouksesta vuodelta 1984 nähtiin nytkin. Myös musiikkia saatiin kuulla: isä ja tytär Monthan Porvoosta esittivät saksafonin soittoa ja laulua. - Iltatee oli katettu ravintolan siipeen, ja kaikki muutkin ravintolan antimet sekä tanssimahdollisuus olivat seuramme jäsenten käytettävissä.

Sunnuntain ohjelman aloitti aamuhartaus, jonka piti teologian maisteri Briitta Lindgren Helsingistä. - Sen jälkeen alkoi virallinen sukukokous, järjestyksessä jo 17:s. Siellä ilmoitettiin mm., että seuralla on nyt pysyvä arkistotila Lohjan Säästöpankin holvissa. Sinne voivat sukulaiset luovuttaa arkistomateriaalia, jota on vaikea säilyttää ja joka voisi muuten joutua hukkaan. Arkistoa on tarkoitus jatkuvasti täydentää myös nykyisiä jäseniä koskevien tietojen osalta. - Suvun vanhimmaksi todettiin Kristiina Pekonen o.s. Lempinen, joka on syntynyt 11.11.1891 Kivennavan Patrikinkylässä. Hän on nykyään Järvenpään sairaalassa. - Jäsenmaksua päätettiin korottaa 50 markkaan aikaisemmasta 30 markasta. - Sukuseuralle päätettiin ruveta suunnittelemaan omaa adressia, jota suvun jäsenet voisivat käyttää erilaisiin tervehdyksiin ja onnitteluihin. - Johtokunta sai myös valtuudet kehittää säätiön perustamissuunnitelmaa, josta joskus aikaisemminkin on ollut puhetta. - Seuran kunniajäseneksi kutsuttiin entinen monivuotinen puheenjohtaja apulaisosastopäällikkö Johannes Paavolainen Tampereelta. Hän on ollut sukuseuran kantavia voimia, jonka aikana mm. tapahtui oman lehden perustaminen.

Vuosikokouksen jälkeen oli vielä vuorossa lounas Aulangon kuuluisasta seisovasta pöydästä. Sen jälkeen alkoivat hyvästelyt ja uuden tapaamisen toivotukset. - Seuraavassa sukukokouksessa tavataan, ja entistä runsaammalla joukolla!

Aili Bister:

MUISTELUITA JOUTSELÄSTÄ JA LINTULASTA

Olen syntynyt ja kasvanut Kivennavan Joutselän kylässä. Ensimmäinen muistoni on kotipihaltani, kun todennäköisesti punaiset pakenivat Joutselän kylän ohi. Kuulimme laukauksia ja isäni säikähti: "Nyt se alkoi ja minä lähden, en tiedä mihin"? Me lapset menimme äidin kanssa pakoon Helena-täidin luokse, joka asui noin 200 metrin (!) päässä kodistani. En siitä ensimmäisestä evakkomatkasta muuta muistakaan, olinhan suunnilleen vasta kolmevuotias. Kai pelko oli niin valtava, että tapaus on pysynyt aina mielessäni.

Noin 3 kilometrin päässä kodistani oli Rajajoki, joka oli lapsena pelottava paikka. Koko Karjalassa olon aikana en käynyt siellä kuin kaksi kertaa. Ihan lähelle jokea ei tosin päässytäkään, siitä piti tullimies huolen.

Joutselässä oli Paavolaisia 4 taloa. Veljeksiä me sanoimme vain yksinkertaisesti Ant'setä, Mat'setä, Juss'setä sekä isäni Juho. Kaikki muut paitsi isäni lähtivät Viipuriin leveämmän leivän hakuun, sillä pienet tilat eivät siihen aikaan paljon tuottaneet. Isäni osti Antti-sedän maat. Muistan erään tapauksen, kun Ant'sedän Eila (Rutanen) tuli minua maalaisserkkua katsomaan ja kertoi, kuinka hienosti siellä Viipurissa on eletävä, ihan hajuvedellekin täytyy h a i s t a. Sanoi, että kyllä sinunkin on nyt mentävä sitä itsellesi ostamaan. Totesin, ettei sellaista kyllä osuuskaupasta saa, joka oli silloin kylän ainoa kauppa. Mutta ei auttanut, Eila otti minut mukaansa ja niin sitä mentiin hajuveden ostoon. Mutta miten kävikään? Osuuskaupan hoitaja käski mennä hakemaan sitä hajuvedettä navetan takaa, missä sitä oli runsaasti eikä maksanut mitään. Olin kai tuolloin korkeintaan kymmenen vuotta ja todella nolona.

Kävin kansakoulua Joutselässä kolme vuotta, jonka jälkeen menin Terijoelle Terijoen Yhteiskouluun. Asuin Terijoella yhdessä veljeni kanssa. Mutta sitten äitini kuoli. Olin silloin juuri suorittanut keskikoulun ja minun oli ainoana "vapaana" naisena käytävä kiinni kotitöihin. Viihdyin Terijoella niin hyvin, etten millään olisi halunnut jäädä kotiin. Olihan siellä nuorelle tytölle toisenlaista menoa kuin mitä tarjosi hiljaiselo pienessä kylässä. Vaikka olihan Joutselässä vireästi toimiva Nuorisoseura ja Lotta Svärd, johon menin heti mukaan. Näytelmiä esitettiin aina iltoissa ja itse harrastin myös lausuntaa ja tietysti sain sieltä uusia ystäviä, jotka Terijoella oloni aikana olivat unohtuneet. Kaikesta huolimatta yritin päästä jopa töihin Terijoen postiin, ja pääsinkin, mutta kotoa ei vaan laskettu.

Mutta sitten isäni mentyä uudelleen avioliittoon, asiat muuttuivat. Siinä vaiheessa oli seurustelu tulevan mieheni kanssa edennyt jo niin pitkälle, että saatoinkin katsoa olevani jo melkein kihloissa ja sain Bisteriltä työpaikan, joka jatkuu edelleenkin. Bisterit olivat siirtyneet Valkjärveltä Kivennavalle, ensin Vuottaan kylään ja sitten Lintulaan, josta ostivat pienen maatilan läheltä Lintulan luostaria, suoraan tietä noin kilometrin päästä joen varrelta. Sinne he olivat rakentaneet vehnämyllyn, sahan ja höyläamöön. Muistan kun menin sinne ensimmäistä kertaa syksyllä, tuntui kuin olisin tullut kaupunkiin, niin valaistusta oli koko paikka. Eihän Joutselässä ollut vielä sähkövaloa. Mutta Bistereillä oli oma sähkö. Pihavalvoja oli pitkin joen rantaa, jotteivat myllymiehet olisi pudonneet veteen. Siellä oli elämä tarpeeksi vilkasta, kävihän mylly yöstä päivää ja asiakkaita riitti. Jotkut yöpyivät myllytuvassa, joka näkyy kuvassa.

Ensimmäinen riitani miniänäoloaikani, jota kesti Lintulassa ennen sotaa vain kolme vuotta, tuli Bisterin rengin, inkeriläisen Matin kanssa pyytäessäni häntä valjastamaan hevosen kauppaan mennäkseni. Matti kiljaisi: "Naiset ei minua komenna eikä kauppaanmenoon hevosta tarvita, kyllä sinne pyörälläkin pääsee". Kai varmasti hän tuohtui, kun 21 vuotias työnhupakka Mattia komensi. Mutta ei auttanut Matin muuta kuin valjastaa suuresti rakastamansa hevonen ja lähteä vielä kyytipojaksikin, olihan meiltä neljän kilometrin matka kauppaan. Viikkoon ei Matti puhunut mitään.

Ja sitten tuli tieto syyskuussa 1939, että kaikki oli jätettävä. Armi-tytär oli yhden vuoden ja kolmen kuukauden ikäinen ja Martti-poikaamme odotin. Mutta elämä on jatkunut ja nyt jo 46 vuotta kotini on ollut Koskella Hl., Hämeen sydämessä. On uudet ystävät ja uudet menot niin seurakunnan kuin kunnakin touhuissa, vaan juuret ovat Joutselässä ja luonnonkauniissa Lintulan maisemissa.

Terijoen rannalla kolme yhteiskoululaista, koulun lakit päällä. Aili oikeanpuolisin.

Myllyn rannassa, näkyvissä myllytupa. Veneen perässä istuu Aili.

Lauri Paavilainen:

PAAVOLAISIA VIERAILLA VERÄJILLÄ

Paavolaisten laajassa sukupuussa on oksia ja rönsyjä, joiden kasvun seuraaminen tuottaa sukututkijoille vaikeuksia. Varsinkin suuren Pietarin kaupungin imu on vaikuttanut sukumme jäseniin monella tavoin, ja osa heimolaisistamme on hävinnyt Venäjän keisarikunnan ja sen seuraajan syliin. Kerron muutamasta tällaisesta helposti unhoon joutuvasta tapauksesta.

Kivennavan Vuottaalla syntyi Matti Johanneksenpoika Paavolaiselle (syntyi 10.2.1784, kuoli 19.5.1863) ja hänen vaimolleen Maria Antintytär Hyytiälle (syntyi 8.3.1783, kuoli 8.2.1833) kaikkiaan 11 lasta, joista 6 lasta kuolivat jo ennen aikuisikää, mutta 3 poikaa ja 2 tytärtä jatkoivat sukua. Pojista vanhin, Paavo, peri kotitilan, Katri ja Eeva avioituivat talonemänniksi, Mikko eli torpparina Ahjärvellä, ja Simo joutui hankkimaan elantonsa vieraan palveluksessa.

Mikko Matinpoika (syntyi 9.1.1810, kuoli 15.5.1869) otti vaimokseen Maria Antintytär Lifländerin (syntyi 22.3.1812, kuoli 4.10.1876) Ahjärveltä. Heille syntyi 8 lasta. Vanhin pojista, Matti Mikonpoika, syntyi rippikirjan mukaan vuonna 1838 Vuottaalla. Hän eli torpparina Ahjärvellä ja Kirkonkylässä sekä muutti Pietariin, missä kuoli 20.1.1893 keuhkotautiin. Mikko oli vihitty Kivennavalla 23.4.1865 Helena Antintytär Reimanin kanssa, joka syntyi 22.7.1834 Uudenkirkon Harjun kylässä ja kuoli 4.2.1911 Pietarissa. Matin ja Helenan kaikki kolme lasta Maria, Mikko ja Johannes, kuolivat pieninä.

Edellisen veli Paavo syntyi 31.12.1840 Vuottaalla. Hän oli suutarina Pietarissa ja kuoli siellä 20.1.1883 lavantautiin. Paavo oli vihitty Kivennavalla 2.4.1863 Maria Matintytär Jakosen kanssa, joka syntyi 30.11.1841 Kurkijoella ja kuoli 26.8.1896 Pietarissa keuhkokuumeeseen. Maria synnytti Paavolle kaikkiaan 11 lasta, mutta nämä kuolivat kahta poikaa lukuunottamatta enintään 4 vuoden ikäisinä. Lienevätkö tähän vaikuttaneet huonot elinolosuhteet? Pojista Juho Edvard eli 25 vuotiaaksi ja Aleksanteri saavutti 20 vuoden iän. Molemmat kuolivat keuhkotautiin.

Mikon lapsista vanhin oli tytär Anna. Hän sai pojan, joka kastettiin Paavoksi. Paavo syntyi 19.5.1859 Ahjärvellä, oli renkinä Terijoella ja avioitui kahdesti saaden ainakin 8 lasta, jotka syntyivät ja osa kuolikin Terijoella. Paavo joutui vankilaan Pietariin ja kuoli siellä 29.10.1915 keripukkiin.

Simo Matinpoika Paavolainen (syntyi 19.9.1820, kuoli 1.2.1870) oli renkinä useammassa paikassa Vuottaalla, Ahjärvellä, Kekrolassa, Voipialassa ja Pamppalassa. Hän avioitui Kivennavalla 17.12.1848 Valpuri Antintytär Savolaisen kanssa (syntyi 5.8.1824, kuoli 7.5.1896) ja sai 3 lasta.

Simon lapsista vanhin, Tuomas, syntyi 21.1.1853 Pamppalassa ja kuoli 31.12.1887 Pietarissa poikamiehenä keuhkokuumeeseen. Kuolemasta on merkintä Pietarin suomalaisen Marian seurakunnan kuolleiden luettelossa. Tietoa tapahtumasta ei ilmeisesti toimitettu Kivennavalle, koska Tuomas on Mikkelin raastuvanoikeuden päätöksellä julistettu kuolleeksi 18.12.1961 ja kuolinpäiväksi on merkitty 1.1.1961.

Toinen lapsista, Maria, syntyi 1.6.1856 Pamppalassa. Hän lähti myös nuorena Pietariin onneaan etsimään. Maria pääsi ripille 21.10.1873 Pietarissa ja vihittiin avioliittoon jo 5.5.1874 suutarimestari Jacob Heinrich Blankenburgin kanssa. Jacob oli ilmeisesti Baltian saksalaisia, sillä hän kuului Libaun Jesus seurakuntaan ja oli syntynyt Libaussa. Hän oli jäänyt juuri leskeksi, sillä ensimmäinen Juussa 8.8.1841 syntynyt vaimonsa Anna Niilon tytär Pehkonen oli kuollut 9.2.1874 Pietarissa. Jacob oli Marian kanssa avioituessaan 49-vuotias ja Maria 17-vuotias, joten ikäeroa oli peräti 32 vuotta.

Marian ja Jacobin yhteinen onni ei ollut kovin pitkäikäinen, sillä Pietarin suomalaisen seurakunnan kirkonkirjojen mukaan Maria synnytti leskenä 27.3.1881 tyttären, Mathildan, joka kuoli jo 23.12.1881. Älkäämme moittiko Mariaa tästä harha-askeleesta, sillä olihan hän Matildan saatuaan vasta 25-vuotias ja parhaassa kukoistuksessaan. Maria sai leskenä vielä toisenkin lapsen, joka syntyi 3.3.1889. Tämä Friziksi kastettu poika kuoli 25.6.1889. Liekö isä ollut saksalainen? Marian myöhemmistä vaiheista ei ole minulla tietoja. Hänet on Mikkelin raastuvan päätöksellä 18.12.1961 julistettu kuolleeksi ja kuolinpäiväksi on merkitty 1.1.1961.

Simon lapsista kolmas, Jooseppi, syntyi 24.12.1863 ja kuoli 3.7.1864. Pietariin muuttaneita oli myös Tuomas Niilonpoika Paavolainen. Hän syntyi 12.4.1836 Vuottaalla ja kuoli 1.6.1905 Pietarissa. Vaimona hänellä oli Helena Heikintytär Myllys, joka syntyi 2.12.1849 Parikkalassa ja kuoli 1.5.1909 Pietarissa. Helena ja Tuomas saivat Pietarissa ainakin 2 lasta. Juho syntyi 7.1.1891 ja kuoli 3.4.1892 rokoon. Anna Loviisa syntyi 4.2.1895 ja kuoli 28.2.1895 suolikatarriin.

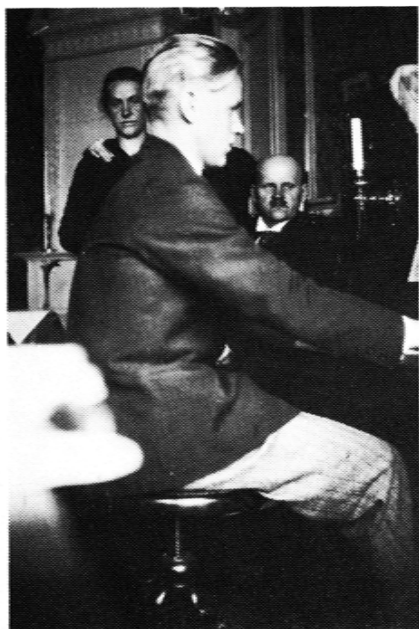
Eräs ehkä tuntemattomaksi jäävä ihmiskohtalo liittyy Antti Jaakonpoika Paavolaisen persoonaan. Kivennavan seurakunnan syntyneiden luettelon mukaan hän syntyi 6.7.1787 Vuottaalla Jaakko Matinpoika Paavolaisen ja vaimonsa Hanna Heikintytär Ziterlainin perheeseen. Rippikirjaan tehdyn merkinnän mukaan Antti on mennyt sotilaaksi tai ehkä pikemminkin joutunut Venäjän armeijaan niissä sotaväenotoissa, joita toimeenpantiin vuosina 1797-1811. Karjalasta joutui tällöin 25 vuotta kestäväan sotapalvelukseen kaikkiaan 5733 miestä. Antin elämänvaiheista en ole löytänyt mitään tietoja, ja niiden saaminen lienee vaikeaa, sillä Venäjän armeijan katselmusrullia tai niiden kopioita ei ole tältä ajalta Suomen arkistoissa. Antin vaiheiden selvittämisessä on haastetta sukua tutkiville.

Kuolleita

Suvun piirissä sattuneista kuolemantapauksista ovat toimituksen tietoon tulleet seuraavat:

Eira Maria Kokko, o.s. Nikkanen, oli syntynyt Uudellakirkolla 4.2.1911 ja kuoli Turussa 14.9.1986.

Heinäkuun 31. päivänä 1986 kuolivat Mikkelissä professori Jorma Erkama (s. 1912) ja hänen vaimonsa Tellervo, o.s. Jortikka (s. 1924). Rouva Erkama oli sairastanut kauan, ja hänen miehensä menehtyi sydänkohtaukseen. Jorma Erkama oli kemisti, erityisesti ravintokemian tutkija, ja toimi Helsingin yliopiston biokemian professorina 1950-75. Hän toimi myös Kekkilä Oy:n tieteellisenä avustajana ja suunnitteli mm. hivenaineita sisältäviä lannoitteita.

Kaksinkertaiset serkukset Mikko Uolevi Pimiä ja Oma Martti Paavolainen. Yläkuvassa vas. Uolevi soittaa pianoa lähtöpäivänään merille v. 1930. Taustalla vanhemmat Mari ja Sasu Pimiä. - Yläkuvassa oik. Martti talvisodan jälkeen 1940. Alakuva otettu 1985, vas. Uolevi ja oik. Martti.

Vuosisadan alussa Kivennavalla: Maria Paavolainen, o.s. Kääpä ja hänen nuorin lapsensa Erkki.

Oleskelunurkkaus Kivennavan Vienolassa, Alice ja Pekka Paavolaisen kodissa.

Jaakko Paavolainen:

MATIN AIKA

Vuottaan tilalla n:o 3 oli 26.8.1760 kuollut talon isäntä Tuomas Kuortti. Häneltä jäi leski, joka otti ns. yhtiömieheksensä Matti Pietarinpoika Paavolaisen, joka jo 1761 muutti Kaukolempiälästä Vuottaalle, jota saatettiin sanoa myös Pykkäläksi. Vuodesta 1763 Matti oli talollinen.

Vaikka muutos merkiksi sosiaalista nousua aikaisempaan loisen asemaan verrattuna, voi kysyä, tuliko Matin elämä siitä paljonkaan helpommaksi. Talollisenkaan asema lahjoitusmaa-aikana ei ollut kehuttava.

Vuottaan kylä käsitti siihen aikaan 7 taloa. Siellä oli jo 1500-luvulta asunut Suutari. 1600-luvulla oli tullut Savolainen ja 1700-luvulla sinne olivat tulleet ennen Mattia Hiiri, Inkinen, Lempiäinen, Riikonen ja Paavilainen. Mutta Hiiri, Inkinen, Lempiäinen ja Riikonen löytyvät Kivennavalta jo 1500-luvulta.

Kylä sijaitsi kirkolta Kauksamoon ja Lipolaan vievän tien varrella. Sieltä tie jatkui kohti Ylentelää eli pitäjän koillista kulmaa. Lipolassa saattoi kääntyä sekä pohjoiseen kohti Valkjärveä että etelään Venäjälle päin, matkaa rajalle oli vain pari kilometriä. Lähimmät kylät Vuottaan ympärillä olivat Korpikylä, Vehmainen, Siiranmäki, Suurselkä ja Riihisyrjä. Vuottaan läpi kulki Myllyoja, joka virtasi sisämaahan päin.

Muuttaessaan Vuottaalle Matti oli ollut 8 vuotta aviossa Helena Aatamintytär Mäkeläisen kanssa. Heidät oli vihitty 20.12.1753. Oli ehtinyt syntyä jo kolme poikaakin, joista yksi oli kuitenkin kuollut puolen vuoden iässä.

Matin isä Pietari oli kuollut noin puoli vuotta ennen Matin avioitumista (27.5.1753). Matin lähtiessä Vuottaalle jäi Kaukolempiälään kuitenkin hänen äitinsä, leski Maria Heikintytär, jonka kuolema korjasi jo seuraavan vuoden alussa (3.1.1762). Näin siteet Kaukolempiälään ilmeisesti pian katkesivat. Matilla tosin oli kaksi sisarta elossa. Heistä Maria oli 36 vuotias ja jo 2. avioliitossaan Johannes Pirisen kanssa, mutta heidän silloinen asuinpaikkansa on tuntematon. Matin toinen sisar Brita oli naimaton koko ikänsä. Hän asui myöhemmin Matin talossa Vuottaalla mutta on toistaiseksi tietymätöntä, oliko hän mukana jo muutossa.

* * *

Matin ja Helenan elämä Vuottaalla jatkui perheen kasvun merkeissä. Kaukolempiälästä tulivat mukana noin 6-vuotias Johannes ja noin 3-vuotias Jaakko. Kolmas poika Heikki oli kuten sanottu, kuollut (24.3.1761). Hänen kuolinpaikkansa oli Kuokkalan kylä, mikä herättää kysymyksiä. Oliko Helena-äiti Kuokkalassa hakemassa lääkäriä lap-selleen vai muusta syystä. Vastausta ei toistaiseksi ole.

Mutta lapsikuolemat eivät tänä aikana paljon vaikuttaneet syntyvyyden jatkumiseen. Matti ja Helena saivat seuraavien 17 vuoden aikana (1762-79) vielä 9 lasta, kaikkiaan siis 12. Koko lapsisarjasta vain puolet: 4 poikaa ja 2 tyttöä saavuttivat aikuisuuden ja jatkoivat sukua. Mutta Paavolaisten kivennapalaisen suvun alku on heissä. Kaikki tunnetut suvun haarat palautuvat Matin ja Helenan jälkeläisiin.

Matin ja Helenan Vuottaalla saamat lapset olivat: Matti (1762), Valpuri (1764), Heikki (1767), Matti (1770), Maria (1772), Liisa (1774), Elias (1776), Simo (1777) ja Maria (1779). Heistä Matti (1762) eli vain noin 3 kuukautta, Maria noin 4 kuukautta, Elias pari viikkoa, Simo vajaan vuoden ja Anna noin 3 vuotta. Elämää ei siis puuttunut Vuottaan talossa, jos ei kuolemaakaan. Sekä kastamisien että hautaamisten vuoksi ainakin Matti on joutunut usein käymään kirkolla. Kun Matista 1781 tuli seurakunnan kuudennusmies, on hänen täytynyt olla silloiselle kirkkoherralle tuttu.

Seurakunnalliset kokemuksensa Matti sai paitsi pappilassa, myös vuonna 1756 valmistuneessa kirkossa Hanskasuonmäellä - ei kaukana kirkon lopullisesta sijaintipaikasta. Vuosisadan alkupuolella Kivennavalla oli toinenkin kirkko (tai kappeli?) Kotselässä eli siis huomattavan lähellä Kaukolempiälän kylää. Oletettavasti Pietari Tuomaanpojan perheen kirkolliset seremoniat on suoritettu siellä. Jos siellä oli hautausmaa, Pietari on voinut tulla haudatuksi sinne, samoin Matti on voitu vihkiä siellä jne.

Mutta nyt tarkasteltavana aikana Kivennavalla oli uusi kirkko ja kellotorni. Pappilansa sijaan oli ränsistynyt. Kirkkoherra Forselius (1756-72) ponnisteli ahkerasti sen saamiseksi kuntoon. Tehtiin uusi riihi (1757), uusi navetta (1758), uusi aitta (1763), uusi pakaritupa ja talli (1766) ja vihdoinkin (1768) uusi päärakennus. Tässä Kivennavan neljännessä pappilassa oli sali, neljä kamaria ja keittiö eteisineen.

Kappalaisen pappila Polviselän Husulassa sai odottaa vuoroaan. Kappalainen Henrik Pachalen oli tosin jo vuonna 1760 toivonut sille lisärakennusta, mutta seurakuntalaiset valittivat Lintulan hovin vaatimia töitä ja kappalaista kehoitettiin kääntymään "maallisen oikeuden puoleen". Tuloksista ei ole tietoa. Husulan pappilan korjauksista puhutaan vasta 70 vuotta myöhemmin.

Koskettivatko nämä rakennustouhut jotenkin Mattia? Näin voi ainakin olettaa, sillä rakennustyöt tehtiin jonkinlaisina verotalkoina vanhan seurakunnallisen "läänijaon" pohjalta. Esim. riiehen ja pakarituvan tekivät miehet Pampalasta eli Voipialan läänistä, tallin tekivät "Lipolan lääniläiset" ja navetan "kuokkalalaiset". Koska "lääni" ei ole nimestään huolimatta voinut tarkoittaa vain yhtä kylää, on Vuotta hyvin voinut kuulua Lipolan lääniin. Joutuu kysymään, miten aikanaan kirkko ja sitten itse pappila rakennettiin. Eikö niihin tarvittu miehiä koko seurakunnasta? Matti on siis hyvinkin voinut joutua mukaan seurakunnallisiin rakennustöihin.

"Läänit" liittyivät muuten uskonpuhdistuksen aikana perustettuun kuudennusmies-järjestelmään. Seurakunnat jakautuivatkin tavallisesti kuuteen lääniin, vaikka niitä Kivennavalla oli vain neljä. Kuudennusmiehet valvoivat kirkkokuria, siveellisyyttä ja kristillisiä tapoja sekä keräsivät maksuja. Voi kuvitella, että heillä oli tekemistä myös silloin, kun järjestettiin työryhmiä.

Kovin laadukasta ei työn jälki näytä aina olleen. Uusi kirkko oli korjauksen tarpeessa jo 1774, mutta se tehtiin niin huonosti, ettei seurakunta tahtonut maksaa siitä luvattua palkkiota. Lattia oli edelleen notkolla monesta kohdin, kun perustusta vastoin sopimusta ei ollut korjattu. Seinän ja kellotapulin vialliset kohdat olivat korjaamatta. Länsiseinän uusissa rapuissa laudat olivat niin harvassa, että kulkija oli pudota niiden väliin.

Seurakunnallinen elämä ei muutenkaan ollut tähän aikaan erityisen vakaata, joskaan sellaisia draamoja kuin pikkuvihan jälkeen (ks. lehti n:o 10) ei esiintynyt. Forseliuksella oli alinoma kärkejäjuttuja papinmaksuista ja muista saatavista. Juopotelu oli yleistä jopa jumalanpalvelusten aikana (esim. 1764) ja herranhuoneessakin. Miehillä oli hautajaisissakin viinapullo mukana. Lahjoitusmaaherran krouvi kirkon vieressä oli auki kirkkoajanakin. Jalkapuu oli ahkerassa käytössä, mutta se ei paljon auttanut. Kirkkovarkauskaan ei ollut tuntematon. 1760-luvun alkuvuosina Kivennavan kirkosta vietiin alttariliina ja -vaate.

Omaa osaansa elämän levottomuudessa edusti lukutaidon vaatimus. Forselius yritti korjata aukkoja, joita muka oli syntynyt hänen edeltäjänsä Salmeniuksen aikana. Nuorisoppikin, mutta keski-ikäiset eivät. Niinpä ikämies Erkki Suutari Vuottaalta joutui 1757 joko tulemaan rippikouluun tai istumaan kahtena pyhänä jalkapuuissa sekä tulemaan "lain eteen". Matti ei silloin vielä ollut Vuottaalla, mutta hän tuskin lienee jäänyt tapauksesta tietämättömäksi myöhemmin.

Forselius ei ole voinut olla hyvissä väleissä pitäjäläisten kanssa, mutta ei liioin Husulan kappalainenkaan. Hän joutui alinoma kärejille muutenkin kuin vaatimaan saataviaan. Tultuaan Forseliuksen jälkeen 1774 kirkkoherraksi Pachalenin väkivaltaisuus jatkui. Parikin kertaa hänen käytöksestään vedottiin tuomiokapituliin. Toisessa tapauksessa liikuttiin lähellä Vuottaata.

Pachalen oli näet 1774 ollut Lipolassa pitämässä maakirkkoa ja yöpyi illalla Riihi-syrjässä. Sinne hän oli pyytänyt talonpoikia tuomaan voiveronsa. Myös Mikko Kukkonen oli paikalla mukanaan pieni palanen likaista "mustaa" voita. Pachalen kysyi, miksi Kukkonen ei tullut pappilaan päivätöihin, kuten kirkossa oli kuulutettu. Kukkonen oli silloin alkanut manaila ja kuiskasi muille: "Nyt hän lyö minua". Johon Pachalen: "Sen sinä kyllä ansaitsisit, mutta en tahdo liata käsiäni". Myöhemmin Pachalen vei Kukkoson porstuaan, jossa oman kertomansa mukaan tuli kämmen selällä lyöneeksi tätä kasvoin. Toiset todistivat kirkkoherran lyöneen Kukosta suulle niin, että veri virtasi. Pachalen saikin sakkoja tapauksesta. Myös viinanpoltosta Pachalena syytettiin, mutta perhe-elämän velvoitteita hän ei lyönyt laimin. Avioliitosta Ulrika Eleonora Hornborgin kanssa syntyi 15 lasta.

Kun Matista 1781, vähää ennen varhaista kuolemaansa tuli kuudennusmies, hänen on täytynyt olla positiivisessa suhteessa papistoon, ja erityisesti Pachaleniin. Edellä kuvatut seurakuntaelämän piirteet ovat joltisellakin varmuudella kuuluneet Matin, jos kohta muidenkin vuottaalaisten elämän sisältöön. Epätietoisempää on, missä määrin lahjoitusmaaolot ovat suoranaisesti vaikuttaneet vuottaalaisten elämään ja mitä he ovat niistä tienneet.

Matin tullessa Vuottaalle oli ylihovimarsalkka D.A. Shepelevin aika päättynyt. Kivennapa siirtyi 1759 velkasaatavana kreivi P.I. Shuvaloville, sitten tämän pojalle ja edelleen Ivan Shepeleville 1762. Tältä alue siirtyi Peter Isherniseville 1768 ja vielä tämän leskelle, ennenkuin tultiin vuoteen 1780, jolloin alkoi Soltikovin aika. Matin vuosikymmeninä pitäjä siis oli tuuliajolla donataarien suhteen, mutta talonpoikien kannalta "jatkuvuus" varmasti toteutui lähinnä voutien ja veronkannon muodossa.

Kivennavan elämää säätelivät nyt, kuten jo aikaisemminkin Systerbäckin asetehdas ja Lintulan hovileiri, jonka vastineita muualla kannaksella olivat mm. Valkjärven Veikkola tai Muolaan Pällilä ja Kuusaa. Hovileirillä tarkoitettiin lahjoitusmaa-alueen keskusta, kartanoa, jonka ympärille kehittyi "hovin" kantatila. Shepelevin aikana

"hovi" lienee ollut Ikolassa, mutta jo 1750 se oli Joutselässä, johon Lintulakin kuului. Lintulasta muodostui "hovin" kantatila ja koko Kivennapaa saatettiin nimittää sen mukaan Lintulaksi.

Systerbäckin asetehdas oli perustettu jo kauan sitten. Se vaikutti eniten Uudenkirkon elämään, mutta myös Kivennavan metsät olivat osaksi sen käytössä.

Vaikka talonpojan elämä yleisesti oli vaikeaa, on kuitenkin epäkiitollista arvioida, oliko se näinä Matin vuosikymmeninä erityisen vaikeaa tai suhteellisesti ottaen helpompaa. Merkkejä suuresta tyytymättömyydestä ei tältä ajalta näytä jääneen. Mutta vähäiset tietomme eivät salli liian varmoja johtopäätöksiä. Kun Katariina II 1767 kutsui "suuren komissionin" olojen parantamiseksi, pääsivät Uudenkirkon ja Kivennavan talonpojat esittämään valituksiaan. He kohdistivat huomion erityisesti Systerbäckin patojen synnyttämiin tulviin niityillä sekä metsien käytön vaikeutumiseen. Vaikka Shuvalov oli äskettäin korottanut "ropottia" eli päivätöitä Kivennavalla, ei tästä näytä valitetun. Venäjän vallan läsnäolo näkyi kyllä monessa yhteydessä. Mm. keisarinna Elisabetin kuoltua 1762 Kivennavankin kirkon kelloja soitettiin tunti päivässä vuoden ajan. Ettei vain Mattikin ole ollut niitä kläppäämässä? Erilainen ajanlasku on myös varmasti aiheuttanut seurauksia ainakin suurten kirkkopyhien aikaan. Lintula ja Systerbäck ovat näet varmasti eläneet Venäjän kalenterissa. Suoranaisen rasiitteen on muodostanut sotaväki. Kivennapa oli 1760-luvulla ainakin majoitusaluetta, samoin kuin Muolaa ja Valkjärvi. Talonpojat joutuivat rakentamaan upseereille ns. komppanian majoja tai majoitushuoneita, joita oli varustettava heinillä, polttopuilla ja päreillä. Heidän oli kuljetettava niihin elintarvikkeita Viipurista. Aliupseerit asuivat talonpoikien luona.

Komppanian taloja on ollut ainakin Ahjärvellä ja Lintulassa. Nämä "kotiryssät" näyttävät yleensä eläneen sovussa väestön kanssa, mutta riitaisuksiakaan ei voitu välttää. Niinpä Ahjärvellä oli 1764 ja 1767 sekä Lipolassa 1768 tapauksia, jotka tuskin ovat menneet vuottaalaisiltakaan ohi korvien. Vuodelta 1777 tunnetaan suuria kuljetuksia, joihin kunkin talon vuorollaan oli asetettava hevosia. Sotilasrasitukset olivatkin talonpoikien valitusten kohteena 1770-luvun lopulla. Komppanian talot alkoivat rappeutua ja niiden korjaukset olivat kalliita. Esitettiin toivomuksia, että sotaväki keskitettäisiin Viipurin lähelle, jotta kuljetukset vähenisivät. Majoituksen epäoikeudenmukaisuudet herättivät pahaa verta, kun toiset talot olivat siitä vapaat.

1760-luvun myötä tapahtui muutoksia talonpoikien ja heidän lahjoitusmaaisäntiensä taloudellisissa suhteissa. Talonpoikien verotus oli pysynyt pitkään v. 1728 revisionin kannalla ja siis suhteellisen edullisena (ks. lehti n:o 10). Nyt isännät pyrkivät lisäämään tulojaan vuokrasopimusten eli kontraktien kautta. Niissä talonpojat vapautuivat määrättyä rahasummaa vastaan muista veroista tai sitoutuivat suorittamaan veronsa päivätöinä. Niitä alettiin tehdä yleisesti. Kivennapa otti jo 1763 verojen asemesta maksaakseen määrätyn vuokran isännälleen. Sopimusaika oli 5 vuotta.

* * *

Tällaisissa mutkallisissa olosuhteissa elivät siis Matti ja Helena Vuottaalla lapsineen. Oli ollut merkittävää siirtyä talonpojaksi, mutta velvoitukset ja rasitukset olivat samalla varmasti kasvaneet. Näyttää silti kuin koko elämä olisi ollut taistelua rasituksen ja esivaltojen kanssa. Talonpojan "vapaudesta" on vaikea puhua. Velvollisuudet lahjoitusmaaisäntää kohtaan jatkuivat papiston ylläpidon aiheuttamilla. Papisto itse oli vaikeassa asemassa. Se sai pitää kansaa oikeassa uskossa, mutta vain ehdolla, ettei yllyttänyt kansaa maallista esivaltaa vastaan. Tämä ristiriitainen tilanne varmasti muovasi myös kansan ajatuksia ja elämäntuntoja.

* * *

Ennen Soltikovien aikaa ja Matin varhaista kuolemaa hänen vanhimmat poikansa ehtivät avioitua. Johannes solmi jo 18-vuotiaana avioliiton Kuokkalasta kotoisin olleen Valpuri Mikontytär Berndtzin kanssa. Morsian oli sulhastaan vuoden vanhempi. Häät pidettiin 29.12.1774 ja 25.1.1776 näki päivänvalon Matin ensimmäinen lapsenlapsi, Pauli. Jaakko taas solmi avioliiton 21-vuotiaana Hanna Heikintytär Ziterlainin kanssa. Tämä oli 17-vuotias ja kotoisin Muolaasta. Heidätkin vihittiin "joulun jälkeen" 26.12.1779, kuten aivan yleisesti silloin tehtiin.

Matti ehti nähdä viiden lapsenlapsen syntymän; niistä 4 oli Johanneksen ja yksi Jaakon. Mutta 1780-luvun vaihe tuli olemaan surullinen Matin perhekunnassa suurten kuolonvuosien kautta, joita on kuvattu aikaisemmin (ks. lehti n:o 6). Vuoden 1782 aikana Matti ehti ennen omaa kuolemaansa nähdä kolmen lapsenlapsistaan menehtyvän.

Kun Matti itse kuoli 10.12.1782, hänen Valpuri-tyttärensä oli 18-vuotias eikä vielä aviassa ja hänen Liisa-tyttärensä vasta 8-vuotias. Hänen kaksi nuorinta poikaansa olivat vielä lapsia: Heikki 15-vuotias ja Matti 12-vuotias. Myös Matin vaimo Helena ja hänen sisarensa Riitta elivät.

Matti oli kuollessaan 50 v. 10 kk:n ikäinen. Lähimmän saattoväen hänen haudallaan ovat muodostaneet vaimo Helena, sisar Riitta sekä kuusi lasta, joista kahdella oli puoliso. Koska kirkkoherra Pachalen oli kuollut 1.10.1782, eikä uutta kirkkoherraa vielä voinut olla, Matin on siunannut ilmeisesti kappalainen Aron Limatius, joka tuli Kivennavalle 1779, huonon elämänsä takia erotetun Immanuel Sillströmin (1774-78) vransijaiseksi, ja oli 1781 nimitetty kappalaiseksi.

Se joulukuusi oli Vuottaalla surullinen. Marraskuussa oli viety hautaan Johanneksen kaksi poikaa. Pikku Eeva kuoli neljä päivää myöhemmin kuin isoisänsä Matti. Jaakon esikoislapsi kuoli pari viikkoa myöhemmin (25.12.). On ollut paljon asiaa kirkolle...

* * *

PAAVOLAISTEN SUKUSEURA R.Y.:N JOHTOKUNTA

- Jaakko Paavolainen, puheenjohtaja, Bulevardi 11 A 10, 00120 Helsinki, p. (90) 649 899
 Rauno Paavolainen, varapuheenjohtaja, Santunkatu 6, 15150 Lahti, p. (918) 334 401
 Aili Bister, 16800 Koski Hl., p. (918) 641 094
 Lauri Paavilainen, Vanhatie 28 A 3, 15240 Lahti, p. (918) 305 630
 Lauri Paavolainen, 47710 Jaala, p. (951) 341 09
 Reino Paavolainen, Aleksis Kiven katu 32 B 9, 33200 Tampere, p. (931) 370 93
 Toivo Paavolainen, Porttikuja 2 F 67, 00940 Helsinki, p. (90) 304 654
 Väinö T. Paavolainen, Länsilahdenkuja 4 D, 00210 Helsinki, p. (90) 692 6860
 Elvi Seppälä, Seimenkatu 20, 33730 Tampere, p. (931) 645 985
 Väinö Paavolainen, varajäsen, Falanderinkatu 20 A 24, 67200 Kokkola
 Tapio Paavolainen, varajäsen, 14680 Alvettula, p. (917) 451 59
 Kalervo Paavolainen, varajäsen, 41630 Oravasaari, p. (941) 668 139
 Martti Paavolainen, kunniajäsen, Pengerkatu 22 C 49, 00500 Helsinki
 Johannes Paavolainen, kunniajäsen, Sammonkatu 19 E 71, 33540 Tampere
 Ritva Paavolainen, sihteeri, Bulevardi 11 A 10, 00120 Helsinki, p. (90) 649 899

* * *

Lehden puhtaaksikirjoitus Lou-Lou Vaske

Sirkka Ranta:

VUOTTA, KOTIKYLÄ

Pieni kylä maantien varrella. Talot olivat ryhmittyneet, lähelle toisiaan maantien varteen, kuin valmiina matkalle. Joitakin oli hajaantunut hieman kauemmaksi tiestä. Letsiin, Kopranmäelle ja Kylänmäelle. Joitakin ihan yksi sinne tänne. Myllyjoki halkoi niittyjä ja kuljetti vettä myllylle. Kasvatti lumpeita ja tarjosi kylän lapsille uimarannan. Siellä kesän kuumat ihanat päivät vierivät kiireen vilkkaa kohti syksyä.

Muistan usein tätä kylää, sen asukkaita, niitä jotka tunsin. Nämä muistikuvat ovat muistoja lapsuudesta. Peilikuvia menneestä ajasta ja tapahtumista. Olin vain kaksitoistavuotias, kun talvisota alkoi, niin että minun muistikuvani ovat lapsen ajatuksia. Paljon en muista, mutta jotkut tapahtumat ovat hyvinkin elävästi mieleissäni.

Riihisyrjän kylästä tultaessa ensimmäisenä silmiin tuli palokunnan talo oikealla puolella tietä. Yleisesti sitä kutsuttiin iltamataloksi. Muistan erityisesti jokakesäiset palokunnan kesäjuhlat, joissa oli urheilukilpailuja ja muita leikkejä. Siellä voi ostaa jäätelöä, joka maistui aivan taivaalliselta suussa. Voin vieläkin tuntea sen maun. Tänne kokoontui koko kylän väki, kaikki jotka kynnelle kykenivät. Täällä pidettiin myöskin hengellisiä kokouksia. Mieleeni ovat jääneet pelastusarmeijalaisten kokoukset ja erityisesti heidän musiikkinsa. Nuo rytmikkäät laulut, jotka opimme tuossa tuokiassa. Täällä tanssittiin myöskin kyläläisten häät. Muistan, miten onneton olin, kun ei edes isä tullut hakemaan minua tanssiin, olisin niin mielelläni ollut tanssissa mukana. Myöhemmin kun kuuluin maatalouskerholaisiin, näyttelin täällä ensimmäisen roolini, joka oli pojan rooli. Enkä voi ajatella sopimattomampaa roolia itselleni. Kaikkein vähiten muistutan poikaa. Olin nimittäin hyvin pieni ja siro. Myöhemmin näyttelemisestä tuli hobby joiksikin vuosiksi, asuessani Pälkäneellä.

Melkein iltamatalon vieressä oli koulu. Valkoiseksi maalattu rakennus. Siellä kävin vain ensimmäisen luokan. Koulu lakkautettiin osittain ja muutettiin Kauksamolle. Opettajana toimi Aino Mäkelä. Hän oli ankara kurinpitäjä, joka on jäänyt mieleeni peloittavana auktoriteettina. Pienistäkin rikkeistä sai ankan rangaistuksen. Monta kertaa ajattelin joita rangaistuksen saaneita säälin sekaisin tuntein ja opettajaa kauhulla. Itse olin kai aika kiltti oppilas, toisin sanoen olin niin arka, etten uskaltanut olla muuta kuin hyvätapainen.

Seuraava talo koululta oli Mikko ja Hanna Paavolaisen talo. Heillä oli monta lasta, Eila, Raili, Mauno, Kaino ja Terttu. Joskus kai leikimme yhdessä. Minulla ei ole mitään erityistä muistikuvaa heistä, koska he asuivat aika kaukana kodistani. Koulua ainakin kävimme yhdessä.

Koulun ja heidän väliltään lähti tie Letsiin. Tämä alue oli minulle aika outo. Luulen, että kävin siellä jonkun kerran, koska enoni asui siellä. Muuten minulla on aika huono muistikuva tästä alueesta. Tiedän kuitenkin, keitä siellä asui.

Siis enoni Johannes Termonen asui siellä vaimonsa Martan ja lastensa Irman, Irjan ja Joukon kanssa. Nämä lapset olivat huomattavasti nuorempia minusta, aivan pieniä ennen talvisotaa. Myöhemmin Pälkäneellä olimme työssä osuusliike Tuotannon Onkkaalan myymälässä samanaikaisesti Irma ja minä.

Sitten siellä olivat talot Hokkanen ja Riikonen. Hokkaselta minulla on mielikuva, että heidän perheeseensä kuului isän ja äidin lisäksi kaksi tytärtä, Lahja ja Helvi. Riikosen perheestä en muista muuta kuin, että heillä asui Hanna Sihvo, hän ehkä oli perheen tytär. Luulen, että hän oli leskirouva ja oli muuttanut takaisin lapsuuden kotiin.

Sitten täällä Letsiissä asui myös joku Paavolainen, jota kutsuttiin Letsiin Paavolaiseksi. En kylläkään muista, millaisia henkilöitä siellä asui. Tulemme sitten takaisin ison tien varteen. Mikko Paavolaisen ohitettuamme, vähän kauempana tiestä samalla puolella on Johannes Paavolaisen talo. Heitä kutsuttiin myös Pirtuliiksi. Johanneksen lisäksi hänen vaimonsa Johanna sekä lapset Lahja, Armas, Eino ja Helvi asuivat täällä. Tästä perheestä en muista muita kuin Armaksen. Hän seurusteli ennen sotaa naapurin tytön kanssa, jonka nimi oli Taimi Lempinen. Taimin pikkuveli oli minun paras leikkiverini ennen kouluun menoa. Me olimme kovasti kiinnostuneita tästä seurustelusta, koska emme oikein tienneet, kuinka seurustellaan, ja hyvin mielellämme seurasimme heitä. Tällä Paavolaisella pidettiin se ensimmäinen sukukokous. Minä muistan sen aika hyvin, vaikka en itse ollutkaan mukana. Seurasin sitä kauempaa leikkiessäni koulutoverini Allin kanssa hänen kotonaan, joka sijaitsi melkein vastapäätä juhlataloa.

Siis vastapäätä Johannes Paavolaista ison tien varrella asui Yrjö Paavolainen, hänen vaimonsa Helena ja lapset Reino, Alli, Eino, Kalervo ja Mauri. Muistan, että heillä oli lasiveranta, joka oli hyvin kaunis ja aurinkoinen kesällä. Monessa muussakin ta-

lossa oli lasiveranta, mutta juuri tämä on erityisesti jäänyt mieleeni, koska täällä niin usein leikimme Allin kanssa. Allin veljet olivat hyvin vallattomia, vaikkakin hauskoja. Yrjö ja Helena olivat minun kummejani. Muistan, että kun olin sairas ja Helena tuli minua katsomaan, hän kysyi äidiltä, että onko se Sirkka läsivä. Tämä läsivä sana on kai aitoa karjalaista murretta. En ole kuullut sitä sanaa missään muualla. Heidän luonaan asui myös Yrjön veli Matti, joka oli vanhapoika, siis naimaton. Hän oli hyvin kiltti. Me lapset pidimme hänestä paljon.

Yrjö Paavolaisen vieressä asui Tuomas Kopra vaimonsa Olgan ja lastensa Hellin, Allin, Mairenen, Lahjan ja Lainan kanssa. Viimeksi mainitut olivat kaksoiset ja aivan samannäköiset. Heitä oli vaikea erottaa toisistaan. Heidän luonaan asui myös vanha mummo. Luulen, että hän oli Olgan äiti. Näiden tyttöjen kanssa en ollut kovinkaan paljon yhdessä, lukuunottamatta koulua.

Kopran vieressä samalla puolella tietä asui Hilda Paavolainen lastensa Kertun, Kaarlon, Aaron, Aion ja Antin kanssa. Ehkä heillä oli muitakin lapsia, mutta muistan vain nämä sekä Kertun pojan, jonka nimi oli Eero. Hilda oli leski ja piti yksin taloa. He olivat hyväntuulista ja hauskaa väkeä, ulkomuodoltaan tukevia ja hyvinvoivan näköisiä. Aino oli luokkatoverini.

Kappaleen matkaa eteenpäin mentäessä tuli maantien haara. Näin sitä yleisesti kutsuttiin. Se oli kylän miesten kokoontumispaikka. Siellä he istuivat ja tarinoivat kesäsunnuntaisin kaikesta mitä maailmassa tapahtui. En muista, että kylän naisilla olisi ollut vastaavaa kokoontumispaikkaa, ellei oteta lukuun hengellisiä kokouksia. Ne yleensä olivat naisvaltaisia, joskin niihin myös miehet ottivat osaa, mutta vähemmässä mittakaavassa.

Maantien haarasta käännyttiin Siiranmäelle. Vasemmalla puolella tietä oli Matti ja Helena Paavolaisen talo. Helena oli leski. Hän asui lastensa Aion, Einon, Toivon ja Alli-Kertun kanssa. Alli-Kerttu kävi koulua samanaikaisesti. Muuten en heistä juuri mitään muista.

Samoilta paikoilta suunnilleen lähti tie oikealle. Tien päässä oli Helppolaisten talo. Mikko, Edla ja Pirkko asuivat siellä. Mahdollisesti myöskin Mikon vanhemmat. Mikko toimi kunnallisissa tehtävissä jo Kivennavalla ja jatkoi tätä työtä Pälkäneellä. Edla oli harvinainen nimi Karjalassa. Muistan, että kun me lapsena leikimme, halusin mielelläni olla nimeltäni Edla, koska se oli olevinaan niin kaunis nimi.

Siiranmäen tietä eteenpäin mentäessä, tie haaraantui uudestaan oikealle. Tätä tietä kulkien tultiin Kopranmäelle. Täällä asui kaksi Kopraa ja yksi Pimiä. Talojen sijainti on minulle hyvin hämärä, mutta kerron talojen asukkaista, niistä jotka muistan. Jussi Kopran ja hänen vaimonsa Katrin talo oli täällä. Heillä oli lapsia Mirjami, Esteri, Mikko, Veikko, Hannu ja Saara. Isä Jussi oli saarnamies. Hän piti pyhäkoulua ja puhui hengellisissä kokouksissa. Mikko oli koulutoverini. Istui jollakin luokalla minun takanani ja teki kiusaa, leikkien kovakouraisesti minun palmikoillani. Minulla nimittäin oli pitkä vaalea tukka, letit, kuten Karjalassa sanottiin. Leikki oli kyllä vähän kovakouraista, josta minä en erityisesti pitänyt.

Vieressä oli toinen Kopra. Tämän talon asukkaista en muista muita, kuin että siellä oli tytär, jonka nimi oli Toini ja poika, jonka nimi oli Olavi. Sitten oli talo nimeltään Pimiä. Tämän talon asukkaita en muista. Tultiin takaisin Siiranmäen tielle. Hieman Siiranmäen suuntaan mentäessä olivat talot Loippo ja Jooseppi Paavilainen. Näistäkään taloista en muista, kuinka ne sijaitsivat ja millaisia henkilöitä niissä asui.

Siiranmäen suunnasta tultaessa erkani tie oikealle ja tämän tien varrella asui Väinö Paavilainen vaimonsa ja poikansa Raimon kanssa. Muistan, että heillä oli hyvin suuri asuinrakennus, ainakin lapsen silmillä katsottuna. Heidän luonaan en käynyt koskaan, enkä heitä lähemmin tuntenut. Sitten täällä jossakin oli Matti Savolaisen talo. He olivat myös outoja minulle. Tunsin vain heidän poikansa Toivon, joka kävi koulua samanaikaisesti.

Eteenpäin mentäessä Kylänmäen suuntaan oli vasemmalla hieman kauempana tiestä Johannes Paavolaisen talo. Heitä kutsuttiin Nikulaiseksi. Johannes eli Jussi, kuten häntä kutsuttiin, asui vaimonsa Iidan ja lastensa Annan, Einarin, Siirin, Toivon ja Marttin kanssa. Iida tuli silloin tällöin vieraisille minun kotiini. Hän oli hyvä kummitusjuttujen kertoja. Hän kertoi niin elävästi kaikesta, missä hän oli ollut mukana. Ja hän oli myös nähnyt näitä kummituksia. Lapsen mieltä nuo tarinat kiehtoivat, pelottivat myöskin. Jos nämä tarinat olivat tosia tai ei, jääkööt omaan arvoonsa, kiehtovia ne olivat joka tapauksessa. Joskus vain iltaisin oli vaikeata saada unta, kun ajatteli, että jos sattuisi kohtaamaan jonkun aaveen aivan kuin vahingossa...

Täällä lähellä oli myös talo, jonka nimi oli Suokas. Täältä tunsin talon emännän, jonka nimi oli Anni. Hänen lapsistaan tunsin pojan, jonka nimi oli Toivo, ehkä toisen pojan nimeltään Onni ja tytär Iidan.

Mentiin eteenpäin ja tultiin Johannes Savolaisen talolle. Se oli oikealla puolella tietä. Täällä asui Johanneksen lisäksi hänen vaimonsa Eeva ja lapset Veera ja Tenho. Heidän lisäksi asui talossa Johanneksen sisar Anna sekä hänen lapsensa Jenny ja Kaarlo. Ellen vääriin muista, myös talon vanhaemäntä asui heidän luonaan. Heillä pidettiin usein hengellisiä kokouksia, joihin koko kylän väki kokoontui. Heillä oli hyvin tilava tupa. Pitkä pöytä ja penkit seinänvierustoilla. Iloisen väriset lattiamatot piristivät tätä karjalaista tupaa. Heille olivat kaikki tervetulleita. He olivat hyvin vieraanvaraisia ja ystävällisiä.

Kun olin pieni, olin usein kesäisin mukana tyttöpäivillä Kivennavan kirkolla. Jenny oli se, joka kokosi Vuottaan kylän tytöt matkalle sinne. Muistan, että lauantaina lähdettiin pyöräillen kirkolle. Yövyimme jossakin lähitalossa ja sunnuntaina, päivien loputtua, pyöräilimme kotiin.

Lähellä Savolaista oli taas Paavolainen. Tämä Paavolainen oli nimeltään myöskin Johannes. Hän oli kuollut, mutta vaimo Helena piti taloa. Hän oli hyvin rattoisa mummo, iloinen ja sanavalmis. Heidän lapsistaan en muista muita kuin hänet, jonka nimi oli Vihtori. Hän kaatui talvisodassa. Hänellä oli vaimo Elvi ja lapset Eira, Arvo, Rauno, Urho ja Pertti.

Heidän lähellään asui Mikko Hokkanen vaimonsa Hannan ja lastensa Kertun ja Keijon kanssa. Tämä talo oli mäellä, ja tietä alas tullessa tultiin takaisin maantien varteen. Näin tietä Riihisyrjästä tultaessa kutsuttiin. Nyt jatkettiin eteenpäin Kauksamon suuntaan. Vasemmalla puolella tietä oli Yrjö Paavilaisen valkeaksi maalattu kaksikerroksinen päärakennus. Olikohan tämä kylän ainoa kaksikerroksinen asuintalo? En muista ihan varmasti. Asukkaita oli Yrjön lisäksi vaimo Maria ja lapset Bertta, Arvi, Elli, Lea ja Armi. Heille tuli kylän posti. Sitä paitsi heillä oli puhelin, joka oli hyvin harvinaisen kylässä siihen aikaan. Kyläläiset hakivat itse postinsa heiltä. Siihen aikaan ei ollut postikantajaa, vaan jokainen huolehti omasta postistaan.

Vastapäätä oikealla puolella tietä oli Mikko-Paavilaisen talo, myöskin valkeaksi maalattu. Hän ehkä oli veli Yrjölle, en ole aivan varma tästä. Hänellä oli vaimo Helena ja poika Lauri. Muistan, että Helenalla oli hyvin kaunis pitkä tukka, jota lapsena aina ihailin. Hän kuoli aika nuorena. Lauri oli luokkatoverini. Muistan, että koulussa pidettiin raittiuskirjoituskilpailuja, joihin me otimme osaa. Sekä Lauri että minä saimme näistä kirjoja palkinnoksi. Sitä en muista, oliko hän parempi kuin minä, vai päinvastoin.

Jatkettaessa eteenpäin oli oikealla puolella tietä Mikko Lempisen talo. Tämä oli keltaiseksi maalattu. Mikko oli kuollut. Hänen vaimonsa Anni oli isäni sisar, siis minun tätini. Heillä oli lapsia Mikko, joka kaatui talvisodassa, Anna ja Alma. Jo ennen talvisotaa heillä oli radio, joka myöskin oli harvinainen siihen aikaan Karjalassa. Kylässä oli vain kolme radiota. Radiosta kuunneltiin vain uutiset ja kirkonmenot. Muistan, että olin heillä joskun äidin kanssa kirkkoa kuuntelemassa.

Tien vasemmalla puolella oli Termosen talo. Täällä asuivat naimattomat sisarukset äitinsä kanssa. He olivat nimeltään Matti, Jussi, Kristiina, Anni ja Maria. Täällä oli mukava käydä kylässä. Vieraat otettiin vastaan huoneessa, jota kutsuttiin välituvaksi. Muistan monet talvi-illat, jolloin vanha mummo istui keinutuolissa ja kei-nutteli itseään. Parasta oli, jos pääsi syliin. Puheensorina oli unettavaa. Oli suloista ja turvallista vaipua uneen. Sellaista rauhaa ja turvallisuutta on vaikea kokea nyky maailman kiireisenä aikana.

Termoselta seuraava talo oli Hiiri. Leikkisästi ne nimittivät itseään hiirenpesäksi. Se olikin kuvaavaa perheelle, heitä oli niin monta. Tuomas, hänen vaimonsa Maija ja lapset Martta, Tauno, Toivo, Taimi, Tuomas, Rauha sekä kaksoset Elma ja Esteri. Nämä kaksoset olivat hyvin erinäköiset. Ei erehtynyt ulkonäen suhteen. Koulussa Esteri piirsi nimensä jälkeen hiiren kuvan kaikkien riemuksi. Kun olimme pieniä, leikimme usein Lempisellä ja täällä vierailivat myös Armas Paavolainen, joka oli hyvin pitkä poika. Me juoksimme hänen jalkojensa välitse, ja muistan, että Esteri lauloi näin: Tillin, tallin taivaan kellot tapaasiit miu päähäi... Se kuullosti meistä kovin hauskalta.

Täällä Hiirellä yöpyivät usein mustalaiset aina kun he olivat kiertueella. Se tapahtui hyvin usein Karjalassa siihen aikaan. Meistä lapsista oli hauskaa leikkiä mustalaislasten kanssa. He olivat niin toisenlaisia kuin me. Jännittäviä, aina matkalla, vaikka kuinka kovalla pakkasella. Ja lapset, he osasivat laulaa niin kauniisti. Laulut olivat hyvin erilaisia kuin ne mitä me olimme oppineet. Amalian perhe oli mustalaisista se, joka vieraili minun kotonani. Muistan, että äiti ja Amalia juttelivat kaikenlaista silloin, kun Amalia tuli käymään. Vielä Pälkäneellä asuessamme hän tuli pitseineen, joita hän myi ihmisille.

Hiiren vieressä oli Maria Lempisen talo. Hän asui yksin talossa, joka oli hyvin vanha. Maria toimi kylän räätälinä, ompeli vaatteita kaikenikäisille. Marian mallilehdet olivat mieltä kiehtovaa luettavaa. Niitä me katselimme väsymättä aina kun olimme hänen luonaan.

Sitten oli toinen Hiiri, nimittäin Helena. Hän oli leski ja asui tytärtensä Anna-Marian, Hilman ja Hiljan kanssa talossaan. Anna-Maria oli kutoja. Hän kutoi koneella kyläläisille kudonnaisia. Muistan, että heillä oli hyvin pienet huoneet, ihan kuin nukkekodissa. Kun meni sinne, tuntui ihan siltä kuin olisi ollut sunnuntai. Heillä oli siistiä ja viihtyisää.

Sitten tulivat Lempiset. He olivat meidän parhaimmat naapurit. Muistan ajan, jolloin nämä kolme veljestä asuivat yhdessä, myös yksi heidän sisaristaan nimeltään Anni, asui veljesten luona. Heillä oli todellinen karjalainen suurtalous: Johannes, hänen vaimonsa Aina ja poika Gunnari, sitten Antti ja vaimo Aina sekä lapset Taimi, Tuovi ja Aaro. Ja sitten kolmas veli, joka oli nimeltään Pekko. Hän oli vanhapiika. Myöhemmin veljekset erosivat ja rakensivat kukin oman talon. Juuri tämä aika, jolloin he asuivat yhdessä, on parhaiten mielessäni. Ehkä siksi, että Aaro oli paras leikkiverini lapsena. Kun aloimme koulun, tulimme toverien kiusan kohteeksi ja vältimme toisiamme sinä aikana, kun olimme koulussa. Leikki jatkui kuitenkin aina koulun loputtua aivan kuin ennenkin. Evakuoinnin yhteydessä jouduimme eri suunnille, ja niin loppui lapsuuden ystävyys.

Tämä Lempisen vanha talo oli suuri ja ihana. Talvi-iltaisain sinne kokoontui naapureita iltaa istumaan ja tarinoimaan. Talossa oli huone, jota kutsuttiin perätuvaksi. Se oli paremmin sisustettu kuin talon muut huoneet. Perätuvan takana oli pieni kamari, jossa Taimi ja Tuovi nukkuivat. Sitten oli musta kamari. Oikeastaan se oli vaatteiden säilytyspaikka, mutta Anni nukkui siellä kesäisin. Orsilla riippui kauniita kudonnaisia. Koko kamari oli hirveän jännittävä. Siellä ei ollut yhtään ikkuna, se oli todella musta ja pimeä.

Vastakkaisella puolella suurta tupaa oli välikkö, joka toimi keittiönä kesäisin. Talvella sitä ei käytetty, sillä se oli hyvin kylmä. Sen takana oli kaksi kamaria, toisessa nukkui Johanneksen perhe, toisessa Antin, tyttöjä lukuunottamatta. Talvisin nukkuivat Anni ja Pekko suurena tuvassa.

Tämä tupa oli ihana leikkipaikka meille lapsille. Tuvassa oli aina elämää ja liikettä. Iltaisain tekivät miehet kaikenlaisia puutöitä, suksia, rekiä ym. ulkona ja sisällä tarvittavia esineitä. Naiset taas kehräsivät villoja ja pellavia, kutoivat kankaita tai ompelivat. Tuo kaikki oli hyvin kodikasta ja rattoisaa. Meidän leikkimme sopivat niin hyvin tähän ympäristöön.

Heillä oli aina joku naapuri hämärillä. Hämräikkö oli hetki, jolloin alkoi hämärtää, mutta lamppuja ei vielä sytytetty. Öljy oli kallista ja sitä säästettiin. Hämräissä oli mukava tarinoida. Kerrottiin kaskut ja vietettiin iltaa rattoisasti, siksi kunnes oli aika sytyttää valot ja alkaa askartelu. Aina näissä tarinoissa oli jotakin, jonka myös lasten korvat vangitsivat, kiehtoivat mieltä kuten Hioppi. Hän asui lepikossa suuren kiven alla. Kivi nojasi vasten useampia pienempiä kiviä ja muodosti eräänlaisen kolon. Siellä oli Hiopin koti. Ei se niin suuren suuri ollut, mutta Hiopille se riitti. Hän ehkä oli niitä pienempiä meistä. Hän rakasti kovasti lihapullia ja pastoi niitä. Hän maistoi yhden, maistoi toisen ja maisteli niin kauan, kunnes ei yhtään lihapullaa ollut jäljellä. Hioppi kiehtoi mielikuvitusta, ja kiveä kutsuttiin Hiopin kiveksi. Sen vierellä kasvoi mansikoita ja mustikoita sekä saniaisia, jotka olivat valtavan suuria. Kuljimme niiden alla kuin metsässä. Välillä menimme kiven luo kurkistamaan, jos Hioppia näkyisi. Ei näkynyt... Kuinka uskomattoman rehevää olikaan kasvillisuus noissa lehdöissä eli lepikoissa. Kielot olivat suuria ja kauniita. Ja lepikot kuin vihreitä mattoja valkein kukkakuviain.

Joulut olivat ihania Lempisen tuvassa. Sinne kokoontui kylän väkeä erilaisia leikkereitä leikkimään, juuri joulun aikaan. Oltiin sokkosilla tai leikittiin panttileikkereitä. Nämä illat olivat hyvin hauskoja, sillä kaikki saivat olla mukana, aikuiset ja lapset, vanhat ja nuoret. Siihen aikaan ei TV ollut häiritsemässä. Ihmiset saivat itse tehdä omat ajanvietteohjelmansa. Hauskaa se oli, varsinkin meistä lapsista.

Talon navettarakennus eli kuja sijaitsi talon alapuolella. Siellä oli mukava leikkiä karttupiilosilla talvisin. Löysi hyviä piilopaikkoja, joista etsijän oli vaikea löytää etsittävä. Pääsiäisen aikaan laitettiin kujaan keinu eli liekki lapsille. Pitkä lauta, nuorat molemmista päistä johtivat katto-orsiin. Siinä oli tilaa monelle lapselle ja aikuisellekin, jos huvitti. Ja huvittihan se. Kaikki tahtoivat mukaan. Näitä liekkiä oli pääsiäisen aikaan joka talossa, ainakin niissä, joissa oli lapsia.

Taloa vastapäätä maantien toisella puolella oli puutarha eli ryytimaa. Siellä kasvoi vanhoja omenapuita, joihin oli mukava kiivetä. Pääsi korkealle ja voi piiloutua sinne, jos oli tarvis.

Lempiseltä Pajanmäkeä alas tullessa oli Juho ja Aino Paavolaisen talo. Se oli minun kotini. Minulla oli myös kolme sisarta, Elvi, Sylvi ja Marjatta. Tuossa oli aivan uusi tuparakennus, kaivo, sauna kaivon toisella puolella, aitta toisella. Aitassa nukuimme aina kesäisin ja heräsimme linnun lauluun aamuisin. Kuja oli aitan vieressä. Se oli hyvin erikoinen, rakennettu pyöreistä koivuista. Ne oli asetettu pystyyn

seiniksi ja niiden päälle vasta rakennettu katto. Se oli niin ainutlaatuinen, etten ole sellaista muualla nähnyt.

Isä meillä oli pitkä ja laiha, äiti pieni ja pyöreä, siis vastakohdat ulkomuodoltaan, ja ehkä muutenkin. Isä teki sukset, kelkat ja kengät. Äiti ompeli, kehräsi ja kutoi. Kuinka omavaraisesti elimmekään tuona aikana! Ei ollut monta artikkelia, jotka ostettiin kaupasta. Vain suola, sokeri, kahvi ja hiiva. Kaikki muu oli suurin piirtein kotona.

Talvi-iltaisain leikimme kaikenlaisia leikkereitä. Isä oli se, joka oli leikeissä enemmän mukana. Luulen, että äidillä oli enemmän töitä iltaisain, ja niin oli isä meidän kanssamme. Leikimme usein arvausleikkereitä. Isä saneli arvoituksen, ja me saimme arvata. Isä oli taitava leikkaamaan paperista erilaisia kuvioita, etenkin hevosia. Hän oli myös hyvä laulamaan. Hän lauloi mielellään ja opetti myös meille lauluja. Usein nämä laulut olivat hengellisiä tai isänmaallisia. Äiti sen sijaan ei osannut laulaa ollenkaan. Me lapset perimme laulunlahjan isältä. Äiti oli iloinen ja seuraava rakastava, isä hiljainen ja kotona viihtyvä.

Meidän luonamme asui myös äidin isä, Juhana Termonen. Häntä me kutsuimme äijäksi. Hän oli melkein kuuro, ja muistan, että hän luki Raamattua kovalla äänellä. Kesäisin me kuljimme hänen kanssaan metsässä ja poimimme marjoja, jotka sitten myimme. Rahat käytettiin vaatteisiin.

Meiltä lähti pieni polku pellon yli Tattarinmäelle. Täällä oli hyvin vanha talo, joka oli isän lapsuuden koti. Se oli osittain purettu. Jäljellä olevassa osassa asui Mikko Paavolainen, joka oli setä meille, siis isän veli. Hän oli hiljainen hisukka ja kasvatti tattaria pellollaan. Muistan hyvin tuon tulessa hiljaa keinuvan, vaaleanpunaisen tattaripellon. Se oli kaunis kukkimisen aikaan. Hyvin eksoottinen se oli suomalaisessa maisemassa. En ole missään muualla Suomessa nähnyt kasvatettavan tattaria, en Karjalassakaan. Mikko-setä oli ainoa, jolla oli tattaripelto.

Mikko-sedän vieressä oli Helena Paavolaisen eli Helena-tädin talo. Hän asui poikansa Matin ja pojan vaimon Hildan sekä lasten Siljan ja Teuvon kanssa. Matti oli hauska velikulta ja me pidimme hänestä hyvin paljon.

Mentiin polkua eteenpäin. Oikealla puolella polkua olivat lepikot. Ei niissä niin paljon leppiä kasvanut kuin koivuja ja tuomia. Suoraan edessä, hieman vasemmalla oli Antti-sedän eli Antti Paavolaisen talo. Hän oli myöskin naimaton ja asui yksin talossaan. Vaikka hänellä ei ollutkaan lapsia, kävimme hyvin usein hänen luonaan. Hän kasvatti kukkasia, ja muistan, että hänen kamarissaan niitä oli useita. Hän oli kiltti, ja aina hänellä oli jotakin hyvää tarjottavana meille lapsille.

Suoraan hänen talostaan oikealle jatkui polku Hanna-tädin eli Hanna Paavolaisen marjapuuronpunaiselle tuvalle. Hän asui täällä tyttärensä Ailin kanssa. Hanna-täti oli sukulaisista rakkain minulle. Hänen punainen tupansa oli kuin satukirjasta otettu, heitetty mäelle, koivujen keskelle. Linnut lauloivat koivuissa kesäisin ja kulleroksen kukkimisaikaan oli pelto tuvan alapuolella aivan keltainen.

Miti leipoi leivän, tuoreen ja hyvänmakuisen. Sivusta leikattiin sopiva pala pois. Siitä sitten koverrettiin sisus ulos. Sinne laitettiin nokare voita, ja niin oli matkaeväs valmis. Näin varustettuna minä usein suuntasin matkani Hanna-tädin tuvalle. Kesäisin oli ihana nukkua luhdissa. Siellä oli hämärää ja vastojen tuoksua. Uni oli syvää ja rauhallista. Aamulla oli onnellista herätä lintujen lauluun, riekukkaaseen konserttiin. Elämä oli hyvää, onnellista ja turvallista.

Sunnuntaiaamuisin mentiin Pellonmäelle kuuntelemaan kirkonkellojen soittoa. Istuttiin kissankäpälien viereen. Oltiin hiljaa ja kuunneltiin. Tunnen vieläkin sen rauhan, joka vallitsi noina pyhäamuina. Ja sitten laulettiin. Meillä oli aina laulukirja mukana. Me lauloimme paljon lapsena. Ajattelin usein sitä, että kirkonkellot kuuluivat Pellonmäelle. Kirkolle oli neljätoista kilometriä, aika pitkä matka siis. Jos vain oli tyyni ilma tai tuuli kirkolta päin, kuuli selvästi niiden äänen. Meidän kirkkomme oli tuotta Pellonmällä, kissankäpälien vieressä, noina iki-ihanina sunnuntaina koti-karjalassa.

Hanna-tädiltä jatkui polku eteenpäin. Yli haan, yli pienen pellon ja yli hevoshaan. Tämä hevoshaka oli hyvin pelottava, sillä täällä kesäisin aina seisoi kauppias Bisterin hevonen. Muistan selvästi, että se aina seisoi melkein samalla paikalla, vasemmalla, vähän matkaa polusta. Jos ryömi oikein hiljaa aidan alitse ja sitten juoksi kuin tuli olisi ollut takana, yli haan ja ali aidan, jo silloin uskalsi katsoa taakseen. Siellä se seisoi, hevonen, välittämättä vähääkään yli kulkijasta. Pelkäsinkin lapsena valtavasti hevosia, jopa lemmiä ja koiriakin. Hirveintä mitä tiesin, oli mennä asialle kauppaan. Kuitenkin tein sen joka kerta, kun äiti pyysi.

Täällä siis asui kauppias Bister, hänen vaimonsa Hilma ja Hilman äiti. Muistan hämmästyneesti ajan, jolloin hän aloitti kaupanpidon hyvin vanhassa rakennuksessa. Myöhemmin hän rakensi uuden kaupparakennuksen. Se oli todellinen maalaiskauppa lukemattomine artikkeleineen ja monenlaisine tuoksuineen. Täällä kävimme myös usein pyhäisin kirkkoa kuuntelemassa, sillä heillä oli radio.

Miti kirnusi voita kotona ja myi sen sitten kauppiaille. Rahoilla ostettiin mitä taloudessa tarvittiin. Midillä oli formu, johon sopi yksi kilo voita. Pala oli hieman pitkänomainen, säännöllinen, ja minusta se näytti kauniilta. Minä sain usein mennä kauppaan asialle. Vuoroni tullessa annoin hänelle voipaketin. Hän avasi sen ja maistoi pienen nokareen, maiskutti kuuluvasti. Oli vähän aikaa ajatuksissaan. Otettiin uuden nokareen, vähän suuremman. Taas hiljaisuus, uusi maiskutus. Sitten hän kääri voin paperiin ja näytti tyytyväiseltä. Tämä toistui joka ainoa kerta. Aina oli kuitenkin yhtä jännittävää, mihin tulokseen hän päätyisi. Kauppias oli hyvin kiltti. Muistan, että isällä oli jäljellä venäläistä valuuttaa ja me löysimme, oliko se nyt kymmenen kopeekkaa, ja tahdoimme ostaa sillä kauppiaalta mansikkakaramellejä. Hän selitti kuitenkin, ettei hän voi sillä rahalla myydä yhtään mitään. Luonnollisesti me tulimme hyvin pahoillemme. Hän sanoi kuitenkin, että hän tahtoi antaa meille pienen tötterön näitä namusia ihan ilmaiseksi ja kopeekan saimme pitää itse. Meistä se oli aivan suuremista ja suuri lahja, joka toi iloa.

Kauppias Bisterin talon vieressä olivat kujaset. Jos meni Kylänmäelle, jos jatkoi vasemmalle, oli vähän matkan päässä kaksi taloa, Matti Lempisen talo vasemmalla ja Hölttä oikealla puolella tietä. Lempiseltä en muista muuta kuin että heidän talonsa paloi ennen talvisotaa. Heillä ei ainakaan ollut lapsia, tai sitten lapset olivat jo aikuisia.

Lempisiä vastapäätä asuivat Höltän sisarukset. He olivat nimeltään Helena ja Kristiina. Helena rakasti lemmiä. Kesäisin, kun hän ajoi niitä laitumelle tai haki kotiin, kuuli jo kaukaa, miten hän heille haasteli. Kristiina oli hyvin hienostunut ja tahtoi kutsuttavan itseään Kirstiksi. Hän vieraili aika usein kotonani, sillä äiti ja hän olivat hyvät ystävät. Hänellä oli aina hyvin kauniit vaatteet yllä. Ja hatut, ne olivat mielikuvitusrikkaita. Hänen käytinsä jälkeen leikimme pitkän aikaa ladya. Se oli meistä hauskaa.

Höltän vierestä lähti tie talon taa yli pellon ja se vei Tommi ja Hanna Savolaisen talolle. Heillä oli kaksi poikaa Erkki ja Lauri. Lauri oli luokkatoverini koulussa. Muuten en heitä paremmin tuntenut.

Lähellä Savolaista oli Tuomas Lemmetyn talo. Perheeseen kuului vaimo Olga sekä lapset Kerttu, Unto, Kirsti, Pauli, Tyyne, Ebba ja Eeva. He muuttivat Vuottaalle Korpi-kylästä. Näiden lasten kanssa olin hyvin paljon, vaikka he asuivat niin kaukana kodistani. Tämä perhe on jäänyt mieleeni hyvin hauskana ja mielestäni onnellisena perheenä. He olivat aina niin iloisia, ystävällisiä myöskin. Minulla oli hyvin vaaleat hiukset sekä ollessani lapsi että myöhemminkin, aina kolmikymmenvuotiaaksi asti. Olgasta oli ihmeellistä, että hiukset pysyivät niin vaaleina. "Sirkalla on niin baaliat hiukset, niin baaliat hiukset", hän sanoi. Jostakin syystä hän ei sanonut veetä, vaan vee muuttui beeksi.

Tultiin takaisin Lempisen ja Höltän luo. Siitä sitten jatkettiin kujasia myöten aika pitkä matka yli metsän, ennenkuin se harveni, ja yhtäkkiä oli edessä niitty, jota joki halkoi. Täällä oli pienen piei talo, kuin nukkekoti. Antti ja Hetti Hölttä asuivat täällä. Heillä oli kolme lasta Tellervo, Kyllikki ja Tapio. Heidän kodissaan oli vain yksi pieni huone. Siihen sopi sänky, pöytä ja muutamia tuoleja. En voi käsittää, kuinka he nukkuivat öisin. Luultavasti täytyi huonekalut nostaa ulos yön ajaksi, että tuli nukkumatilaa. Kävin usein heidän luonaan, vaikka he asuivat kaukana kodistani. Kyllikki oli samanikäinen ja sen aikainen paras ystäväni. Sen lisäksi hän oli luokkatoverini. Isä heillä oli hyvin hiljainen. Hän ei sanonut juuri koskaan mitään. Äiti oli puhelias ja ennen kaikkea utelias. Hän kyseli aina kaikenlaista. Mitä minun äitini teki, mitä meillä kotona tapahtui, ja sen sellaista.

Heillä oli jännittävä luhti, jossa Tellervo ja Kyllikki nukkuivat kesäisin. Se oli puolipimeä ja täynnä kaikenlaista tavaraa. Siellä me leikimme erikoisesti nukeilla, joita heillä oli lukemattomia. Tellervo oli taitava ompelemaan mitä erilaisimpia nukkeluomuksia sekä vaatteita niille.

Ala-kujasia myöten tultiin sitten takaisin maantien varteen. Vähän alapuolella minun kotiani naapurina asuivat Mikko ja Aina Savolainen. Heillä oli kuusi lasta. Vanhin oli Hilka. Sitten seurasivat Oiva, Heta, Hilpi, Helli ja Kalevi. Näiden lasten kanssa leikimme usein. Savolaisten lasten piti kylläkin auttaa paljon enemmän kotoaskareissa kuin meidän. Meille jäi paljon enemmän aikaa leikkeihin. Heidän luonaan asui myös vanha mummo, Helena nimeltään. Hänet minä muistan siitä, että hän teki puretosta. Toisin sanoen, hän pureskeli ensin ruoan suussaan ja antoi sen sitten pienelle lapselle, jolla ei itsellään ollut vielä hampaita. Uh!!

Heidän pojallaan Oivalla ei ollut käsiä kuin kyynärpäihin saakka. Hänellä oli sellainen syntymävikä. Kuitenkin hän oppi tekemään samat asiat kuin me muutkin lapset. Hän kirjoitti ja teki käsitöitä koulussa. Se oli meistä käsittämätöntä. Me sekä ihailimme että säälimme häntä. Kuitenkin hän on menestynyt elämässä siinä kuin me muutkin.

Savolaisen vieressä oli Bisterin mylly. Heillä sahattiin myöskin lautatavaraa. Tätä hoitivat Bisterin veljekset. Uuno oli vakituisesti Vuottaalla, mutta välillä hänellä oli apunaan veljensä Toivo. Tyttaret vuorottelivat talouden hoidossa. He olivat nimeltään Maria, Katri ja Helmi. Heidän vanhemmillaan oli toinen mylly ja saha Lintulassa. Minä ja sisareni olimme melkein jokapäiväisiä vieraita heidän luonaan, vaikka heillä ei ollut lapsia. Luulen, että he olivat hyvin lapsirakkaita, koska niin hyvin viihdyimme heidän luonaan.

Myllyn takana oli suuri sahajauhokasa, jossa oli hauska leikkiä. Sitä paitsi se oli jännittävä siksi, että siellä oli suuria koppakuoriaisen näköisiä hyönteisiä. Niillä oli valtavan pitkät tuntosarvet ja me kutsuimme niitä hiuksenleikkaajiksi. Vähän peiloittavia ne olivat, varsinkin jos niitä sai hiuksiinsa. Kartoimme niitä, jos vain voimme. Sahajauhokasan alapuolella oli myllyn ränni, joka jatkui jokena alas niitylle. Tässä joessa oli paljon pieniä kaloja, joilla oli pitkät viikset, siis tuntokarvat. Me kutsuimme niitä karvasuiksi. Jos innostuimme niitä onkimaan omatekoisilla ongilla. Taitoimme pienen kepin, lankaa löysimme siimaksi ja korkin kohoksi. Aarrolla oli koukkuja yllin kyllin, ja kaloja oli, niitä sai niin paljon kuin halusi. Ei niitä syödä voinut, mutta kissalle ne kelpasivat. Monet olivat ne kesäpäivät, jotka täällä joella vietimme kalastellen karvasuita.

Myllyllä oli kylän kolmas radio. Myllymiehet istuivat tuvassa ja odottelivat, kunne vilja tuli jauhetuksi. He kuuntelivat radiota ja tarinoivat. Keskiviikkoiltaisain oli lastentunti, ja sitä me menimme kuuntelemaan. Se oli Markus-sedän ja Mikki Hiiri levyjen ilta. Opimme laulamaan kaikki kolme Mikki Hiiri laulua lyhyessä ajassa.

Seuraava talo myllyltä oli Tuomas ja Eeva Koppanan talo. Eeva oli kuollut, mutta Tuomas asui talossa lastensa kanssa. Kaikki lapset olivat kylläkin aikuisia. Muistan heistä Väinön, joka meni naimisiin Katri Bisterin kanssa, ja Olgan, joka meni naimisiin Uuno Bisterin kanssa. Vikin eli Vihtori oli hyvin hauska. Hän käveli jalkaterät ulospäin hyvin nopeasti. Ja viimeksi olivat Tuomas ja Tyyne. Koppana oli kylän taloista viimeisin. Sen jälkeen oli vain metsää. Nyt on kylä poissa. Sen asukkaat, jotka vielä ovat elossa, ovat hajaantuneet ympäri Suomea ja jopa rajojen ulkopuolellakin, kuten minä. Kylä on kuitenkin mielessäni, lapsuuden aikaisen loisteen ympäröimänä.

Luettelo Sirkka Rannan Vuottaan-kuvauksessa esiintyvistä henkilöistä:

Iltamatalo, VPK
Koulu: Aino Mäkelä
Paavolainen: Mikko, Hanna, Eila, Raili, Mauno, Kaino, Terttu
Paavolainen: Yrjö, Helena, Reino, Alli, Eino, Kalervo, Mauri
Kopra: Tuomas, Olga, Hellin, Aili, Maire, Lahja, Laina
Paavilainen: Hilda, Kerttu, Kaarlo, Aaro, Aino, Antti, Eero
Paavilainen: Yrjö, Maria, Bertta, Arvi, Elli, Lea, Armi
Paavilainen: Mikko, Helena, Lauri
Lempinen: Mikko, Anni, Anna, Mikko, Alma
Termonen: Mummo, Matti, Anni, Jussi, Kristiina, Maria
Hiiri: Tuomas, Maija, Martta, Tauno, Toivo, Taimi, Tuomas, Rauha, Elma
Lempinen: Maria
Hiiri: Helena, Anna-Maria, Hilma, Hilja
Lempinen: Johannes, Aina, Gunnari
Lempinen: Antti, Aina, Taimi, Tuovi, Aaro
Paavolainen: Jussi, Aino, Sirkka, Elvi, Sylvi, Marjatta
Savolainen: Mikko, Aino, Hilikka, Oiva, Heta, Hilpi, Helli, Kalevi
Bister: Uuno, Toivo, Maria, Katri, Helmi
Koppanen: Tuomas, Väinö, Vihtori, Tuomas, Tyyne

Paavolainen: Mikko
Paavolainen: Helena, Matti, Hilda, Silja, Teuvo
Paavolainen: Antti
Paavolainen: Hanna, Aili

Lempinen: Matti, Anni
Hölttä: Helena, Kristiina
Hölttä: Antti, Hetti, Tellervo, Kyllikki, Tapio

Savolainen: Isä, Äiti, Erkki, Lauri
Lemmetty: Tuomas, Olga, Kerttu, Unto, Kirsti, Pauli, Tyyne, Ebba, Eva

Bister: Jussi, Hilma, Helena
Savolainen: Matti, Vaimo, Veikko, Toivo

Savolainen: Johannes, Eeva, Veera, Tenho
Savolainen: Hanna, Jenny, Kaarlo
Paavolainen: Helena, Vihtori, Elvi, Eira, Arvo, Rauno, Urho, Pertti
Hokkanen: Mikko, Hanna, Kerttu, Keijo
Paavolainen: Jussi, Ida, Anna, Einari, Siiri, Toivo, Martti
Suokas: Anni, Toivo, Sulo, Ida

Paavilainen: Väinö, Vaimo, Raimo
Paavilainen: Antti, Anni, Jooseppi
Loippo: Antti, Anni

Kopra: Olavi, Toini
Kopra: Jussi, Katri, Mirjam, Esteri, Mikko, Veikko, Hannu, Saara
Pimiä: Jussi

Helppolainen: Mikko, Edla, Pirkko
Paavolainen: Helena, Aino, Eino, Toivo, Alli-Kerttu
Paavolainen: Johannes, Johanna, Lahja, Armas, Eino, Helvi

Paavolainen: Äiti, Johannes
Termonen: Johannes, Martta, Irma, Irja, Jouko
Hokkanen: Isä, Äiti, Helvi, Laina
Riikonen: Isä, Hanna